

**XV godišnja konferencija
Viktimološkog društva Srbije-VDS**

*Savremene tehnologije i žrtve:
Rizici viktimizacije i mogućnosti za
unapređenje društvenih odgovora*

KNJIGA APSTRAKATA

BOOK OF ABSTRACTS

**XV Annual Conference of the
Victimology Society of Serbia**

*Modern technology and victims:
Victimization risks and possibilities to
improve social responses*

XV godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije

***Savremene tehnologije i žrtve: Rizici viktimizacije i mogućnosti za
unapređenje društvenih odgovora***

Knjiga apstrakata

XV Annual Conference of the Victimology Society of Serbia

***Modern technology and victims: Victimization risks and possibilities
to improve social responses***

Book of abstracts

XV godišnja konferencija Viktimološkog društva Srbije
Savremene tehnologije i žrtve: Rizici viktimizacije i mogućnosti za unapređenje
društvenih odgovora
Knjiga apstrakata

XV Annual Conference of the Victimology Society of Serbia
Modern technology and victims:
Victimization risks and possibilities to improve social responses
Book of abstracts

Izdavač/publisher

©Viktimološko društvo Srbije-VDS

Ismeta Mujezinovića 21, Beograd

Telefon: 011/2288040

E-mail: vdsrbija@gmail.com

Website: www.vds.rs

Za izdavača/For publisher:

Jasmina Nikolić

Tehnička obrada/Technical design

Milica Luković Radaković

Mirela Osmanović

Konferencijska kartica/Conference card

Tatjana Rondović

ISBN-978-86-82414-04-9

Programski odbor XV godišnje konferencije Viktimološkog društva Srbije

- a. Prof. dr Mally Shechory Bitton, šefica departmana za kriminologiju, Univerzitet Ariel, (Izrael)
- b. Prof. dr Irma Kovčo-Vukadin, redovna profesorka na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, Odeljenje za kriminologiju, Univerzitet u Zagrebu (Hrvatska)
- c. Prof. dr Sanja Milivojević, vanredna profesorka na Bristol Digital Futures Institute/School for Policy i izvršna direktorka programa Border criminologies na Univerzitetu Oksford (Velika Britanija) i naučna saradnica za kriminologiju na La Trobe Univerzitetu u Melburnu (Australija)
- d. Prof. dr Nataša Peovska, redovna profesorka Fakulteta za bezbednost, Univerzitet „Sv. Kliment Ohridski“ (Severna Makedonija)
- e. Prof. dr Dobrinka Čankova, redovna profesorka na Univerzitetu Varna Free (Bugarska),
- f. Prof. dr Chadley James, Vanredni profesor na Univerzitetu Fresno State (SAD)
- g. Prof. dr Sanja Čopić, vanredna profesorka na Univerzitetu u Beogradu - Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju (Srbija)
- h. Prof. dr Slađana Jovanović, redovna profesorka na Univerzitetu Union, Pravni fakultet (Srbija)

Organizacioni odbor XV godišnje konferencije Viktimološkog društva Srbije

- a. Jasmina Nikolić, direktorka Viktimološkog društva Srbije
- b. Milica Luković Radaković, asistentkinja u Viktimološkom društvu Srbije
- c. Mirela Osmanović, asistentkinja u Viktimološkom društvu Srbije

Program Advisory Committee of the XV Annual Conference of the Victimology Society of Serbia

- a. Prof. dr Mally Shechory Bitton, Head of the M.A. Criminology Program, Ariel University (Israel)
- b. Prof. dr Irma Kovčo-Vukadin, Full Professor at the Faculty of Education and Rehabilitation, Department of Criminology, University of Zagreb (Croatia)
- c. Prof. dr Sanja Milivojević, Associate Professor at the Bristol Digital Futures Institute/School for Policy and Executive Director of the Border Criminologies Program at Oxford University (Great Britain) and Research Associate for criminology at La Trobe University in Melbourne (Australia)
- d. Prof. dr Nataša Peovska, Full Professor at the Faculty of Security, University of "St. Kliment Ohridski", in retirement, Skopje (North Macedonia)
- e. Prof. dr Dobrinka Čankova, Full Professor at Varna Free University (Bulgaria),
- f. Prof. dr Chadley James, Associate Professor at Fresno State University (SAD)
- g. Prof. dr Sanja Čopić, Associate Professor at the University of Belgrade-Faculty of Special Education and Rehabilitation (Serbia)
- h. Prof. dr Slađana Jovanović, Full professor at Union University, Faculty of Law (Serbia)

Organizing Committee of the XV Annual Conference of the Victimology Society of Serbia

- a. Jasmina Nikolić, director of the Victimology Society of Serbia
- b. Milica Luković Radaković, Assistant at the Victimology Society of Serbia
- c. Mirela Osmanović, Assistant at the Victimology Society of Serbia

PROGRAM

I dan konferencije (20. novembar 2025.)

9.00-09.30 - Registracija učesnika i učesnica

9.30-10.15

Moderatorica: Maša Dakić

Svečano otvaranje XV godišnje konferencije Viktimološkog društva Srbije-VDS

- Brankica Janković, Poverenica za zaštitu ravnopravnosti
- Prof.dr Oliver Bačanović, Fakultet bezbednosti, Univerzitet „Sv. Kliment Ohridski“, Republika Severna Makedonija
- Jasmina Nikolić, Viktimološko društvo Srbije-VDS

Dodela nagrada Viktimološkog društva Srbije za 2025.

10.15-11.45

Sesija 1: Savremene tehnologije, podrška žrtvama i prevencija viktimizacije: Mogućnosti i izazovi

Moderatorica: prof. dr Vesna Nikolić Ristanović

- Prof. dr Sanja Milivojević, Bristol institut za digitalnu budućnost i Fakultet za političke studije, Univerzitet Bristol, Ujedinjeno Kraljestvo: ***Obećanje digitalnih tehnologija u podršci žrtvama: Prijatelj ili neprijatelj?***
- Dr Karen Latricia Hough, Univerzitet u Oksfordu, Ujedinjeno Kraljevstvo: ***Borba protiv trgovine ljudima posredstvom informaciono-komunikacionih tehnologija kroz pristup usmeren na preživjele: Uvidi iz projekta Vanguard***
- Prof. dr Aleksandar Jugović, Univerzitet u Beogradu-Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Srbija: ***Mogućnosti i izazovi upotrebe veštačke inteligencije u prevenciji vršnjačkog nasilja***

11.45-12.15 – Pauza za kafu i poster prezentacije*

12.15-13.45

Sesija 2: Viktimizacija i kriminalizacija u digitalnom okruženju

Moderatorica: prof. dr Sanja Čopić

- Prof. dr Jaishankar Karuppannan, Međunarodni institut za pravdu i policijske nauke, Indija i Međuregionalni istraživački institut Ujedinjenih nacija za kriminal i pravdu (UNICRI), Italija: ***Veštačka inteligencija, deepfake tehnologije i viktimizacija: Nove granice povređivanja i pravde***
- Prof. dr Irma Kovčo Vukadin, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Hrvatska: ***Cyberbullying i pokazatelji mentalnog zdravlja studenata visokog obrazovanja: međunarodna perspektiva***

- Dr Mirjana Dokmanović, Institut društvenih nauka i Viktimološko društvo Srbije, Srbija: ***Zaštita ličnih podataka i privatnosti u digitalnom dobu: nemoguća misija?***
- Prof. dr Janice Joseph, Univerzitet Stockton, Sjedinjene Američke Države: ***Nestale i ubijene crne žene i devojke u Sjedinjenim Američkim Državama: Pristup višestruke intersekcionalne nevidljivosti***

13.45-14.45 – Pauza za ručak

14.45-16.45

Sesija 3: Viktimizacija i njene posledice

Moderator: prof. dr Oliver Bačanović

- Dr Aleksandra Bulatović, Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu, Srbija: ***Bol i patnja kao dimenzije viktimizacije: istraživački okvir i društveni odgovori***
- Prof. dr Nataša Peovska, Prof. dr Oliver Bačanović, Prof. dr Vesna Stefanovska, Fakultet bezbednosti, Univerzitet „Sv. Kliment Ohridski“, Republika Severna Makedonija: ***Oflajn i onlajn viktimizacija dece u školama: Rezultati ISRD4 istraživanja u Severnoj Makedoniji***
- Prof. dr Dragana Batić, Fakultet bezbednosti, Univerzitet „Sv. Kliment Ohridski“, Republika Severna Makedonija, prof. dr Dimitrinka Jordanova Peshevska, Univerzitet Američki koledž, Republika Severna Makedonija: ***Maloletni prestupnici: žrtve traumatskih iskustava u detinjstvu***
- Prof. dr Milica Kovačević, Univerzitet u Beogradu-Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Srbija: ***Roditelji kao kreatori sadržaja i izlaganje dece na društvenim mrežama***
- MA Vesna Iliktarević, slobodna novinarka i članica Udruženja BH novinari, dr Filip Novaković, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici i Bosansko-hercegovačko-američka Akademija umjetnosti i nauka, Bosna i Hercegovina: ***Uloga medija u sekundarnoj viktimizaciji: izazovi, posljedice i pravni odgovori***
- Dr Zorica Mršević, naučna savetnica Instituta društvenih nauka u penziji, Srbija: ***Viktimološki aspekti rodne neravnopravnosti obaveznog vojnog roka***

II dan konferencije (21. novembar 2025.)

09.30- 11.00

Sesija 4: Putevi oporavka i podrška žrtvama

Moderatorka: Jasmina Nikolić

- Prof. dr Natti Ronel, Departman za kriminologiju, Univerzitet Bar-Ilan, Izrael, Dr Yitzhak Ben Yair, Departman za bihevioralne nauke, Zefat naučni koledž, Izrael: *Izraelski program oprostaja: Uticaji na lično isceljenje*
- Jasmina Nikolić, Viktimološko društvo Srbije, prof. dr Sanja Čopić, Univerzitet u Beogradu-Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju i Viktimološko društvo Srbije, Srbija: *Glas onih koji se ne čuju: Mapiranje potreba žrtava nakon masovnih viktimizacija i incidenata zloupotrebom vatrenog oružja u Srbiji i resursa za podršku*
- Prof. dr Vesna Nikolić Ristanović, Viktimološko društvo Srbije, Srbija: *Od preživljavanja kancera do pobeđe: karika koja nedostaje u podršci nakon medicinskog tretmana*
- Tatjana Jevđović, Beauty Imagini d.o.o, Mirela Osmanović, Viktimološko društvo Srbije, Milica Luković Radaković, Viktimološko društvo Srbije, Srbija: *Jačanje sopstvenih kapaciteta za izlazak iz nasilja i prevazilaženja posledica viktimizacije: Holistički model podrške ženama žrtvama nasilja*

11.00-11.30 – Pauza za kafu i poster prezentacije*

11.30-13.00

Sesija 5: Žrtve rodno baziranog nasilja: podrška i zaštita

Moderatorka: prof. dr Sanja Čopić

- Maša Dakić, glumica, Srbija: *Sistem i žrtve seksualnog nasilja: predstava Prima facie – od ideje do realizacije*
- Dr Mujahid ul Islam, Tamil Nadu Dr Ambedkar Law University, A. Afifa, nezavisna istraživačica, Indija: *Duhovna otpornost vernica žrtava seksualnog nasilja tokom oružanog sukoba: Islamska razmišljanja o duhovnoj viktimologiji*
- Prof. dr Slađana Jovanović, Pravni fakultet, Univerzitet Union u Beograd, prof. dr Sanja Čopić, Univerzitet u Beogradu-Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju i Viktimološko društvo Srbije: *Zaštita od nasilja u porodici zloupotrebom vatrenog oružja i prevencija femicida: izazovi i perspektive*

13.00-14.00– Pauza za ručak

14.00-15.30

Sesija 6: Rod, viktimizacija i ljudska prava

Moderatorka: Milica Luković Radaković

- Nikolina Janjić, prof. dr Barbara Biglia, Universitat de Rovira i Virgili, Španija: *Intersekcionalne feminističke strategije za popravljjanje nejednake participacije, rodnihi odnosa moći i mikroagresija u videokonferencijama na radnom mestu*

- Martina Pleško, prof. dr Irma Kovčo Vukadin, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Hrvatska: ***Uloga nasilne viktimizacije u objašnjenju stresa djelatnika zatvorskog sustava***
- Olivera Pejak Prokeš, Apelacioni sud u Novom Sadu, Srbija: ***Pristup pravdi i pravo na besplatnu pravnu pomoć za žrtve rodno zasnovanog nasilja***
- Marija Anđelković, ASTRA-Akcija protiv trgovine ljudima, Beograd, Srbija: ***Žrtve radne eksploatacije: izazovi i perspektive***

15:30-15.45

Zatvaranje konferencije

***Poster prezentacija:**

Jasmina Krštenić, Osnovno javno tužilaštvo u Lazarevcu, Srbija: „***Nasilje u porodici i društvo-problem i odgovor***“, „***Prijavi zaustavi***“

PROGRAM

Conference Day I (November 20, 2025.)

9.00-09.30 - Registration of participants

9.30-10.15

Moderator: Maša Dakić

Opening of the XV Annual Conference of the Victimology Society of Serbia

- Brankica Janković, Commissioner for the Protection of Equality
- Prof. dr Oliver Bačanović, Faculty of Security, "St. Kliment Ohridski" University, Republic of North Macedonia
- Jasmina Nikolić, Victimology Society of Serbia

Awards of the Victimology Society of Serbia for 2025

10.15-11.45

Session 1: Modern Technologies, Victim Support and Prevention of Victimization: Opportunities and Challenges

Moderator: prof. dr Vesna Nikolić Ristanović

- Prof. dr Sanja Milivojević, Bristol Digital Futures Institute and School of Political Studies, University of Bristol, United Kingdom: ***The promise of digital technologies in victim support: A friend or a foe?***
- Dr Karen Latricia Hough, University of Oxford, United Kingdom: ***Fighting ICT facilitated Trafficking in Human Beings using a survivor centred approach. Insights from the Vanguard project***
- Prof. dr Aleksandar Jugović, University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation, Serbia: ***Opportunities and Challenges of Using Artificial Intelligence in the Prevention of Peer Violence***

11.45-12.15 – Coffee break and poster presentations*

12.15-13.45

Session 2: Victimization and Criminalization in the Digital Environment

Moderator: prof. dr Sanja Čopić

- Prof. dr Jaishankar Karuppannan, International Institute of Justice and Police Sciences, India, and the United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI), Italy: ***AI, Deepfakes, and Victimization: Navigating New Frontiers of Harm and Justice***
- Prof. dr Irma Kovčo Vukadin, University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, Croatia: ***Cyberbullying and Mental Health Indicators Among Higher Education Students: International Perspective***

- Dr Mirjana Dokmanović, Institute of Social Sciences and Victimology Society of Serbia, Serbia: ***Protection of Personal Data and Privacy in the Digital Age: Mission Impossible?***
- Prof. dr Janice Joseph, Stockton University, United States of America: ***Missing and Murdered Black Women and Girls in the United States: Multiple Intersectional Invisibility Approach***

13.45-14.45 – Lunch break

14.45-16.45

Session 3: Victimization and Its Consequences

Moderator: prof. dr Oliver Bačanović

- Dr Aleksandra Bulatović, Institute of Philosophy and Social Theory, University of Belgrade, Serbia: ***Pain and Suffering as Dimensions of Victimization: Research Framework and Social Responses***
- Prof. dr Nataša Peovska, Prof. dr Oliver Bačanović, Prof. dr Vesna Stefanovska, Faculty of Security, "St. Kliment Ohridski" University, Republic of North Macedonia: ***Offline and Online Victimization of Children in Schools: ISRD4 Research Results in North Macedonia***
- Prof. dr Dragana Batić, Faculty of Security, "St. Kliment Ohridski" University, Republic of North Macedonia, Prof. Dr. Dimitrinka Jordanova Peshevska, American College University, Republic of North Macedonia: ***Juvenile delinquents: victims of traumatic experiences in childhood***
- Prof. dr Milica Kovačević, University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation, Serbia: ***Parents as content creators and the exposure of children on social media***
- MA Vesna Iliktarević, Freelance Journalist and Member of the Association of BH Journalists, dr Filip Novaković, Faculty of Law, University of Zenica, and Bosnian-Herzegovinian-American Academy of Arts and Sciences, Bosnia and Herzegovina: ***The Role of Media in Secondary Victimization: Challenges and Legal Perspectives***
- Dr Zorica Mršević, Institute of Social Sciences (Retired), Serbia: ***Victimological aspects of gender inequality of compulsory military service***

Conference Day II (November 21, 2025.)

09.30- 11.00

Session 4: Paths to Recovery and Victim Support

Moderator: Jasmina Nikolić

- Prof. dr Natti Ronel, Department of Criminology, Bar-Ilan University, Israel; Dr Yitzhak Ben Yair, Department of Behavioral Sciences, Zefat Academic College, Israel: ***The Israeli Forgiveness Program: Impacts on Personal Healing***
- Jasmina Nikolić, Victimology Society of Serbia; Prof. dr Sanja Čopić, University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation and Victimology Society of Serbia, Serbia: ***The Voice of the Unheard: Mapping the needs of victims in the aftermath of mass victimization and firearm-related incidents in Serbia and the available resources for victim support***
- Prof. dr Vesna Nikolić Ristanović, Victimology Society of Serbia, Serbia: ***From Cancer Survival to Thriving: Addressing the Missing Link in Post-Treatment Support***
- Tatjana Jevđović, Beauty Imagini, Mirela Osmanović, Victimology Society of Serbia, Milica Luković Radaković, Victimology Society of Serbia, Serbia: ***Strengthening one's own capacities for getting out of violence and overcoming the consequences of victimization: A holistic model of support for women victims of violence***

11.00-11.30 – Coffee break and poster presentation*

11.30-13.00

Session 5: Victims of Gender-Based Violence: Support and Protection

Moderator: prof. dr Sanja Čopić

- Maša Dakić, Actress, Serbia: ***The System and Victims of Sexual Violence: The Play Prima Facie – From Concept to Realization***
- Dr Mujahid ul Islam, Tamil Nadu Dr Ambedkar Law University, A. Afifa, Independent Researcher, India: ***Spiritual Resilience for Believer Women Victims of Sexual Violence during Armed Conflict: Islamic Reflections on Spiritual Victimology***
- Prof. dr Slađana Jovanović, Faculty of Law, Union University in Belgrade; Prof. dr Sanja Čopić, University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation; and Victimology Society of Serbia: ***Protection from Domestic Violence through the misuse of Firearms and Prevention of Femicide: Challenges and Perspectives***

13.00-14.00– Lunch break

14.00-15.30

Session 6: Gender, Victimization, and Human Rights

Moderator: Milica Luković Radaković

- Nikolina Janjic, prof. dr Barbara Biglia, Universitat de Rovira i Virgili, Spain: ***Intersectional Feminist Strategies for Repairing Unequal Participation, Gendered Power Relations and Microaggressions in Workplace Videoconferencing***
- Martina Pleško, Prof. dr Irma Kovčo Vukadin, University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, Croatia: ***The Role of Violent Victimization in Explaining Stress Among Prison System Employees***
- Olivera Pejak Prokeš, Appellate Court in Novi Sad, Serbia: ***Access to Justice and the Right to Free Legal Aid for Victims of Gender-Based Violence***
- Marija Anđelković, ASTRA – Action Against Human Trafficking, Belgrade, Serbia: ***Victims of Labor Exploitation: Challenges and Perspectives***

15:30-15.45

Closing of the conference

*** Poster presentation:**

Jasmina Krštenić, Basic Public Prosecutor's Office in Lazarevac, Serbia:
“Domestic Violence and Society – Problem and Response” “Report Stop”

**SESIJA 1: SAVREMENE TEHNOLOGIJE, PODRŠKA
ŽRTVAMA I PREVENCIJA VIKTIMIZACIJE:
MOGUĆNOSTI I IZAZOVI**

**SESSION 1: MODERN TECHNOLOGIES, VICTIM
SUPPORT AND PREVENTION OF
VICTIMIZATION: OPPORTUNITIES AND
CHALLENGES**

Obećanje digitalnih tehnologija u podršci žrtvama: Prijatelj ili neprijatelj?

Prof. dr Sanja Milivojević

Bristol institut za digitalnu budućnost i Fakultet za političke studije,

Univerzitet Bristol

Ujedinjeno Kraljestvo

Posmatrajući trenutnu situaciju širom Globalnog Severa, lako je postati obeshrabren. Četvrta industrijska revolucija je sa sobom donela društvenu promenu, vođenu tehnologijom, međupovezanošću i automatizacijom. Živimo u svetu sociotekničkih i sajber-fizičkih sistema, velikih podataka, industrijskog (i sve šireg) nadzornog kapitalizma, veštačke inteligencije i mašinskog učenja, kao i robotike. Tehnologija je, čini se, u stalnom stanju promene i (često eksponencijalnog) rasta, i uglavnom se razmatra u kontekstu veze između kriminala i tehnologije (sajberkriminal, krivična dela uz pomoć tehnologije, itd). Ali šta je sa žrtvama krivičnih dela? Možemo li iskoristiti moć tehnologije za osmišljavanje i pružanje efikasne podrške žrtvama? Može li tehnologija pomoći u redefinisanju podrške žrtvama i obnavljanju onoga što je izgubljeno? U ovom radu razmatram obećanja i potencijalne nedostatke korišćenja digitalnih i drugih novih tehnologija (kao što su veštačka inteligencija, mobilne aplikacije, virtuelna realnost i dr.) u podršci žrtvama. Pregledam neke postojeće i buduće prakse u različitim jurisdikcijama i predlažem alternativne pristupe primeni tehnologije u podršci žrtvama i u viktimologiji u širem smislu. Predlažem da preispitamo neoliberalnu tradiciju društvene kontrole, koja je gotovo isključivo fokusirana na identifikaciju uzroka kriminalnog ponašanja u individualnim osobinama. U okviru ovog modela, naponi i resursi usmereni su na modele za predviđanje rizika, uz pretpostavku da sofisticirane tehnološke inovacije mogu ponuditi rešenje za kriminal, koji se posmatra kao matematički problem koji se može rešiti grubom računskom snagom. Nasuprot tome, težnja ka pravdi u 21. veku treba da bude usmerena na rešavanje šireg spektra uzroka kriminala kroz tehnološki napredak i inovacije, kao i na pružanje podrške žrtvama putem procesa zajedničkog osmišljavanja i kreiranja tehnologije (co-creation), kroz inovativne istraživačke prostore i interdisciplinarne metodologije.

Ključne reči: *žrtve, podrška žrtvama, tehnologija, zajedničko kreiranje, interdisciplinarnost.*

The promise of digital technologies in victim support: A friend or foe?

Prof. dr Sanja Milivojević

*Bristol Digital Futures Institute and School of Political Studies,
University of Bristol
United Kingdom*

Examining the state of affairs across the Global North, it is easy to become disheartened. The Fourth Industrial Revolution has brought about social change, driven by technology, interconnectivity, and automation. We live in a world of sociotechnical, cyber-physical, big data, industrial (and expanding) surveillance capitalism, AI and machine learning, and robotics. Technology is, it seems, in a constant state of flux and (often exponential) growth, and is usually debated in the context of the crime-technology nexus (cybercrimes, technology-enabled offending, etc). But what about victims of crime? Can we harness the power of technology to design and provide effective victim support? Can technology help in rethinking victim support and restoring what is lost? In this paper, I examine the promise and potential drawbacks of utilising digital and other emerging technologies (such as AI, mobile apps, VR, and others) in victim support. I review some current and prospective practices across a range of jurisdictions and suggest alternative approaches to the application of technology in victim support and victimology more broadly. I propose that we reconsider a neoliberal social control tradition that has almost exclusively focused on identifying causes of offending in individual traits. Within this model, we focus our efforts and resources on risk-predicting modelling, acknowledging that sophisticated technological innovations could provide the answer to crime, which is perceived as a mathematical problem that can be solved via brute mathematical force. Instead, pursuing justice in the 21st century should focus on addressing broader causes of offending via technological advances and innovation, and supporting victims through the process of technology co-creation/co-design, via innovative research spaces and interdisciplinary methodologies.

Keywords: *victims, victim support, technology, co-creation, interdisciplinary.*

**Borba protiv trgovine ljudima posredstvom informaciono-
komunikacionih tehnologija kroz pristup usmeren na preživjele:
Uvidi iz programa Vanguard**

Dr Karen Latricia Hough

Univerzitet u Oksfordu

Ujedinjeno Kraljevstvo

Digitalna transformacija trgovine ljudima daleko je nadmašila i regulatorne okvire i operativne odgovore. Trgovci ljudima sada strateški koriste informacione i komunikacione tehnologije (IKT)—od uobičajenih društvenih mreža do enkriptovanih platformi za razmenu poruka i ilegalnih onlajn tržišta—kako bi olakšali regrutaciju, prinudu i transnacionalnu eksploataciju u dosad nezabeleženim razmerama (Latonero, 2011; Europol, 2023). Uprkos rastućoj svesti, odgovori države i civilnog društva uglavnom ostaju reaktivni, fragmentisani i često tehnološki nedovoljni. Štaviše, neke digitalne intervencije koje imaju za cilj borbu protiv trgovine ljudima mogu dodatno naneti štetu, jer reprodukuju sistemske pristrasnosti, pojačavaju nadzor i isključuju upravo one zajednice koje tvrde da štite (Eubanks, 2018; Benjamin, 2019; Noble, 2018). Ova prezentacija kritički preispituje trenutne napore u borbi protiv trgovine ljudima posredstvom informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) kroz tehnološke informacije. Oslanjajući se na preliminarne nalaze iz projekta Horizon Europe VANGUARD, ističe se neophodnost uključivanja iskustava preživelih u sve faze razvoja digitalnih alata — od dizajna, preko upravljanja, do evaluacije. Prezentacija ukazuje na strukturne nedostatke postojećih strategija za borbu protiv trgovine ljudima, kao što su prekomerno oslanjanje na tehnologije zasnovane na represiji, fragmentacija podataka i informacionih ekosistema (Taylor, 2017), kao i stalna marginalizacija glasova preživelih u oblikovanju intervencija (McCarthy, 2021). Umesto da se inovacije veličaju same po sebi, ovo predavanje se zalaže za redefinisano agendu zasnovanu na pristupima koji poštuju ljudska prava, koje predvode preživeli i koji su kontekstualno utemeljeni. Poziva se na izgradnju digitalne infrastrukture koja ne samo da omogućava detekciju i ometanje trgovine ljudima, već i promoviše pravdu, odgovornost i transformativnu prevenciju. To podrazumeva razvoj opservatorija koje vode preživeli, participativne metodologije dizajna i snažne regulatorne mere protiv algoritamske eksploatacije (Latonero, 2019; Chuang, 2014; Gallagher, 2017).

Na kraju, suočavanje sa trgovinom ljudima u digitalnoj eri zahteva više od tehničkih rešenja; neophodno je strukturno suočavanje sa epistemičkom nepravdom, asimetrijom moći i društveno-tehničkim uslovima koji omogućavaju da eksploatacija buja.

Ključne reči: trgovina ljudima, informacione i komunikacione tehnologije, Vanguard

Fighting ICT-Facilitated Trafficking in Human Beings Using a Survivor-Centred Approach: Insights from the Vanguard project.

Dr Karen Latricia Hough

University of Oxford

United Kingdom

The digital transformation of human trafficking has far outpaced both regulatory frameworks and operational responses. Traffickers now strategically leverage information and communication technologies (ICTs)—ranging from mainstream social media to encrypted messaging platforms and illicit online marketplaces—to facilitate recruitment, coercion, and transnational exploitation at unprecedented scales (Latonero, 2011; Europol, 2023). Despite growing awareness, state and civil society responses remain largely reactive, fragmented, and frequently technologically inadequate. Moreover, some digital interventions intended to combat trafficking risk entrenching harm by replicating systemic biases, exacerbating surveillance, and excluding the very communities they purport to protect (Eubanks, 2018; Benjamin, 2019; Noble, 2018). This presentation critically interrogates current efforts to address ICT-facilitated trafficking through technological innovation. Drawing on preliminary findings from the Horizon Europe *VANGUARD* project, it foregrounds the necessity of embedding survivor expertise within all stages of digital tool development, from design to governance and evaluation. It highlights structural deficiencies in prevailing anti-trafficking strategies, such as the overreliance on enforcement-driven technologies, the fragmentation of data ecosystems (Taylor, 2017), and the continued marginalization of survivor voices in shaping interventions (McCarthy, 2021). Rather than valorizing innovation for its own sake, this keynote advocates for a recalibrated agenda grounded in rights-based, survivor-led, and contextually situated approaches. It calls for digital infrastructures that advance not only

detection and disruption, but also justice, accountability, and transformative prevention. This includes the development of survivor-led observatories, participatory design methodologies, and robust regulatory safeguards against algorithmic exploitation (Latonero, 2019; Chuang, 2014; Gallagher, 2017). Ultimately, confronting trafficking in the digital era demands more than technical fixes; it necessitates a structural reckoning with epistemic injustice, power asymmetries, and the socio-technical conditions that enable exploitation to flourish.

Keywords: *human trafficking, information and communication technologies, Vanguard*

Mogućnosti i izazovi upotrebe veštačke inteligencije u prevenciji vršnjačkog nasilja

Prof. dr Aleksandar Jugović

*Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
Srbija*

Veštačka inteligencija (*eng.* ARTIFICIAL INTELLIGENCE – AI) je ishod novog razvoja kompjuterskih sistema koji mogu da obavljaju aktivnosti za koje je do sada bila potrebna sposobnost delovanja isključivo čoveka. Generativna AI „uči“ iz instrukcija koje dobija iz meta-analiza velikih količina podataka iz postojećih sadržaja. Ona na interaktivan način proizvodi nove formate kao odgovor na naše zahteve. Veštačka inteligencija otvara brojne prostore za prevenciju vršnjačkog nasilja i smanjivanja bezbednosnih rizika po decu u korišćenju interneta. Postoje tri ključne prednosti veštačke inteligencije kao alata za borbu protiv vršnjačkog nasilja: 1) AI otvara mogućnosti za rano otkrivanje nasilja putem interneta – algoritmi mogu da otkrivaju rane znake sajber nasilja i time da pravovremeno spreče ozbiljne posledice sajber nasilja po dete; 2) AI sprečava dalje širenje nasilja na internetu – algoritmi precizno određuju ko su nasilnici, žrtve i posmatrači u svakoj situaciji, što pomaže da se spreči širenje toksičnog jezika i govora mržnje; 3) AI omogućava da se žrtvama predloži personalizovana podrška nakon nasilja – algoritmi mogu identifikovati konkretan izvor problema i dati akcioni plan prilagođen posebnim potrebama žrtava sajber nasilja i njihovih porodica. Prevencija vršnjačkog digitalnog nasilja kroz AI, zahteva da ključni akteri budu i roditelji i nastavnici. Oni moraju imati razvijen dovoljan nivo znanja i veština, kako bi

deci pomogli u njihovom digitalnom odrastanju. No, u razvoju primene veštačke inteligencije u prevenciji vršnjačkog nasilja čekaju nas brojni izazovi u sferama bezbednosti, diskriminacije i privatnosti dece. Zbog toga, pravi put u prevenciji vršnjačkog nasilja jeste da pronađemo „formulu balansa“ između savremene tehnologije, pozitivnog roditeljstva, politika promocije humanosti, zakona i moralnih pravila digitalnog života.

Ključne reči: *veštačka inteligencija, vršnjačko nasilje, prevencija*

Opportunities and Challenges of Using Artificial Intelligence in the Prevention of Peer Violence

Prof. dr Aleksandar Jugović

*University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation,
Serbia*

Artificial intelligence (AI) is the result of a new development in computer systems that can perform activities that previously required exclusively human abilities. Generative AI “learns” from instructions obtained through meta-analyses of large amounts of data from existing content. It interactively produces new formats in response to our requests. Artificial intelligence opens up numerous opportunities for the prevention of peer violence and the reduction of safety risks to children when using the internet. There are three key advantages of artificial intelligence as a tool for combating peer violence: AI enables early detection of online violence – algorithms can identify early signs of cyberbullying and thus prevent serious consequences for the child in a timely manner; AI prevents the further spread of online violence – algorithms accurately determine who the perpetrators, victims, and bystanders are in each situation, which helps to stop the spread of toxic language and hate speech; AI allows for personalized support to victims after violence – algorithms can identify the specific source of the problem and provide an action plan tailored to the particular needs of victims of cyberbullying and their families. The prevention of peer digital violence through AI requires that key actors also include parents and teachers. They must possess sufficient knowledge and skills to help children navigate their digital upbringing. However, the development and application of artificial intelligence in the prevention of peer violence face numerous challenges in the areas of security, discrimination, and

children's privacy. Therefore, the right path in preventing peer violence lies in finding a formula for balance between modern technology, positive parenting, policies promoting humanity, laws, and the moral principles of digital life.

Keywords: *artificial intelligence, peer violence, prevention*

**SESIJA 2: VIKTIMIZACIJA I
KRIMINALIZACIJA U DIGITALNOM
OKRUŽENJU**

**SESSION 2: VICTIMIZATION AND
CRIMINALIZATION IN THE DIGITAL
ENVIRONMENT**

Veštačka inteligencija, deepfake tehnologije i viktimizacija: Nove granice povređivanja i pravde

Prof. dr Jaishankar Karuppannan

Međunarodni institut za pravdu i policijske nauke, Indija i Međuregionalni istraživački institut Ujedinjenih nacija za kriminal i pravdu (UNICRI), Italija

Brz rast veštačke inteligencije (AI) i deepfake tehnologije doveo je do novih i do sada neviđenih rizika od sajber viktimizacije u velikim razmerama. Ove tehnologije omogućavaju nove vrste štete koje prevazilaze sve tradicionalne kategorije, uključujući hiperrealističnu krađu identiteta, ozbiljnu i nepopravljivu reputacionu štetu, neovlašćeno deljenje intimnih slika i fabriciranje manipulisnih dokaza koji nisu samo uznemirujući, već i podrivaju same procese pravičnog postupanja. Ova prezentacija tvrdi da ovi novi i nastajući oblici pretnji dodatno komplikuju i pomeraju granice viktimizacije, čime izazivaju temeljne pretpostavke tradicionalne viktimologije, koja se često suočava sa poteškoćama da kategorizuje, kvantifikuje i odgovori na štete koje su ne samo digitalno uslovljene, već i lako prenosive, a možda i psihološki složenije. U prezentaciji se istražuje priroda viktimizacije putem veštačke inteligencije (AI), kroz studije slučaja i etička pitanja, nedostatke u pravnim procesima i sistemima podrške. Razmatra se pitanje odgovornosti i poteškoće u postizanju pravde zbog problema sa sprovođenjem zakona u različitim jurisdikcijama, kao i psihološka trauma žrtava koje su viktimizovane putem povreda koje je teško objasniti ili dokazati. Kao odgovor, prezentacija predlaže višeslojni pristup pravdi i prevenciji, koji poziva na interdisciplinarnu saradnju kako bi se zajednički rad usmerio na razvoj proizvoda u oblasti detekcije i autentifikacije, pravne mehanizme osetljive na žrtve, zagovaranje javnog obrazovanja i proaktivne reforme politika u cilju zaštite ljudskog dostojanstva i jednakosti pravde u sve više sintetičkom medijskom svetu.

Ključne reči: *digitalna viktimizacija, deepfake tehnologija, etika veštačke inteligencije, pravna reforma, reputaciona šteta, interdisciplinarna saradnja.*

AI, Deepfakes, and Victimization: Navigating New Frontiers of Harm and Justice

Prof. dr Jaishankar Karuppannan

International Institute of Justice and Police Sciences, India, and the United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI), Italy

The swift growth of artificial intelligence (AI) and deepfake technology has caused new and unprecedented scalable risks for cyber victimization. These technologies enable new types of harm that are beyond any traditional category, including hyper-realistic identity theft, severe and irreparable reputational damage, non-consensual intimate imagery, and the fabrication of manipulated evidence that is not only disturbing but also undermines the very processes of due process. This presentation asserts that these new and emerging threats further complicate and push the boundaries of victimization, thereby challenging the underlying assumptions of traditional victimology, which often struggles to categorize, quantify, and respond to harms that are not only digitally native but easily communicable and perhaps even more psychologically complicated. This presentation explores the nature of victimization through artificial intelligence (AI), listing case studies and ethical issues, shortcomings in legal processes, and support infrastructures. The issue of accountability and the difficulties of obtaining resolution, due to issues with cross-jurisdiction enforcement, and the psychological trauma of being victimized through a difficult-to-explain or prove violation, are examined. In response, the presentation considers a multi-faceted approach to justice and prevention, which calls for interdisciplinary collaboration to engender their collective efforts toward product development in detection and authentication technologies, victim-sensitive legal remedies, advocacy for public education, and proactivity in policy reform to protect human dignity and justice equality in an increasingly synthetic media world.

Keywords: *digital victimization, deepfake technology, ai ethics, legal reform, reputational harm, interdisciplinary collaboration*

Cyberbullying i pokazatelji mentalnog zdravlja studenata visokog obrazovanja: međunarodna perspektiva

Prof. dr Irma Kovčo Vukadin

*Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Hrvatska*

Brz razvoj interneta i digitalnih tehnologija donio je brojne koristi, ali i nove rizike – osobito za mlade. Iako ne postoji univerzalno prihvaćena definicija elektroničkog nasilja (cyberbullyinga), jasno je da virtualno okruženje predstavlja značajnu platformu za različite oblike nasilne viktimizacije. Dok je tema opsežno istraživana među učenicima osnovnih i srednjih škola, ranjivost studenata visokog obrazovanja u ovom kontekstu prepoznata je tek nedavno. Većina dosadašnjih istraživanja ima nacionalni karakter i koristi različite definicije osnovnih pojmova, što otežava usporedbe i razvoj globalnih znanstvenih spoznaja. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati elektroničko nasilje i odabrane pokazatelje mentalnog zdravlja studenata u međunarodnom kontekstu. Ukupno 352 studenta iz Belgije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Poljske i Slovačke sudjelovalo je u online anketi. Cyberbullying i cyberviktimizacija procijenjeni su pomoću modificirane verzije upitnika Patchina i Hunduje (2015) (2 opće i 8 specifičnih pitanja). Mentalno zdravlje mjereno je pomoću DASS upitnika (Lovibond i Lovibond, 1995), dok su samopoštovanje i zadovoljstvo životom procijenjeni Rosenbergovom skalom samopoštovanja (Rosenberg, 1965) i Skalom zadovoljstva životom (Diener i sur., 1985). Rezultati pokazuju da je gotovo polovica ispitanika doživjela cyberviktimizaciju, dok je svaki peti priznao da je sam sudjelovao u cyberbullyingu. Najčešći oblik viktimizacije bile su online glasine (21,6%), a najčešći oblik nasilja isključivanje iz važnih online grupa (11%). Gotovo četvrtina sudionika prijavila je teške ili izrazito teške simptome depresije, 20,7% izrazito teške simptome anksioznosti, a većina (62,5) je prijavila normalnu razinu stresa. Rezultati za samopoštovanje pokazali su srednju razinu samopoštovanja, a prosječna vrijednost zadovoljstva životom iznosila je 19,28 (raspon: 5 – 35). Dodatni rezultati i implikacije bit će predstavljeni u cjelovitom radu.

Ključne riječi: cyberbullying, visoko obrazovanje, mentalno zdravlje, studenti

Cyberbullying and Mental Health Indicators Among Higher Education Students: International Perspective

Prof. dr Irma Kovčo Vukadin

*University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences
Croatia*

The rapid expansion of the internet and digital technologies has brought numerous benefits, but also new risks—particularly for young people. Although there is no universally accepted definition of cyberbullying, it is evident that the virtual environment serves as a significant platform for various forms of violent victimization. While extensive research has been conducted among primary and secondary school students, the vulnerability of higher education students in this context has only recently gained attention. Most existing studies are national in scope and vary widely in their conceptualization of cyberbullying, limiting cross-cultural comparisons and the development of global scientific understanding. This study aims to explore cyberbullying and selected mental health indicators among university students in an international context. A total of 352 students from Belgium, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Poland and Slovakia participated in the online survey. Cyberbullying and cybervictimization were assessed using a modified version of Patchin & Hinduja's (2015) questionnaire (2 general and 8 specific questions). Mental health was measured using the DASS (Lovibond & Lovibond, 1995), while self-esteem and life satisfaction were evaluated with Rosenberg Self-Esteem Scale (Rosenberg, 1965) and the Satisfaction with Life Scale (Diener et al., 1985) respectively. Results indicate that nearly half of the participants have experienced cybervictimization, while one in five admitted to cyberbullying others. The most common form of victimization was the spreading of online rumors (21.6%), and the most frequent form of bullying was exclusion from important online groups (11%). Nearly ¼ of participants reported severe or extremely severe symptoms of depression, 20.7% experienced extremely severe symptoms of anxiety, and the majority (62.5%) reported normal level of stress. Results for self-esteem showed medium level of self-esteem and the mean satisfaction with life score was 19.28 (range: 5 - 35). Additional findings and implications will be discussed in the full paper.

Keywords: cyberbullying, higher education, mental health, students

Zaštita ličnih podataka i privatnosti u digitalnom dobu: nemoguća misija?

Dr Mirjana Dokmanović

*Institut društvenih nauka, Viktimološko društvo Srbije
Srbija*

Karakteristike digitalnog prostora povećavaju mogućnost kriminalnih aktivnosti i sajber viktimizaciju. Nove tehnologije su omogućile, između ostalog, i nove mogućnosti viktimizacije, kao što su digitalno uhođenje, sajber nasilje i krađa identiteta. Pravo na zaštitu ličnih podataka i privatnosti je takođe ugroženo. Proizvođači električnih i digitalnih uređaja po pravilu prikupljaju i one lične podatke korisnika koji nisu vezani za funkcionisanje tih uređaja. Prikupljaju se podaci o kretanju, ličnim navikama, ponašanju, glasovnim i facijalnim karakteristikama, nivou stresa, komunikaciji sa drugima, srčanoj frekvenciji... Na osnovu ovih ličnih podataka izrađuje se profil korisnika za potrebe oglašivača, personalizaciju aplikacija ili preprodaju ličnih podataka. Pored računara, u pogledu rizika po privatnost na vrhu liste su pametni telefoni, pametni televizori i glasovni asistenti (*Alexa, Siri, Google Assistant*), no lične podatke prikupljaju i povezani automobili, pametne kuće (termostati, sijalice, zvona...), pametni ručni časovnici, štampači i igračke konzole. Ovaj rad se fokusira na društvene rizike ugrožavanja prava na privatnost i zaštitu ličnih podataka, s obzirom da ono nije samo stvar pojedinca, već i društveno pitanje. Prvi deo izlaganja predstaviće načine na koje se danas koriste savremene tehnologije radi neovlašćenog prikupljanja ličnih podataka. Drugi deo je posvećen analizi rizika ugrožene privatnosti na društvenom nivou i ishodima ovakve prakse, kao što su masovni nadzor i kontrola, autocenzura, manipulacija javnog mnjenja, rast nejednakosti, gubitak poverenja u institucije i tehnologiju i zloupotreba od strane vlasti ili korporacija. Treći deo izlaganja razmatra moguće pravne i vanpravne društvene odgovore na masovno ugrožavanje prava na privatnost i mogućnosti zaštite žrtava ovog oblika viktimizacije. Cilj izlaganja je da ukaže na neophodnost društvenog reagovanja na ove nove obrasce viktimizacije.

Ključne reči: pravo na privatnost, masovni nadzor, sredstva kontrole, digitalni prostor, pametni uređaji, prikupljanje ličnih podataka, obrasci viktimizacije

Protection of Personal Data and Privacy in Digital Age: Mission Impossible?

Dr Mirjana Dokmanović

*Institute of Social Sciences, Victimology Society of Serbia
Serbia*

The characteristics of the digital space increase the possibility of criminal activities and cyber victimization. New technologies have enabled, among other things, new opportunities for victimization, such as digital stalking, cyberbullying and identity theft. The right to protection of personal data and privacy is also threatened. As a rule, manufacturers of electrical and digital devices collect users' personal data far more beyond what is necessary for the service. Data is collected on location tracking movement, personal habits, behavior, voice and facial characteristics, stress level, communication with others, heart rate... The "beyond necessary" data collection almost always relates to profiling users for advertising, personalization or resale of data. Beside computers, the most privacy-invasive devices are smartphones, smart TVs and voice assistants (Alexa, Siri, Google Assistant). In addition, personal data are collected by connected cars, smart homes (thermostats, light bulbs, doorbells...), smartwatches, printers and game consoles. This paper focuses on the social risks of endangering the right to privacy and protection of personal data, given that it is not only a matter for the individual, but also a social issue. The first part of the presentation will present the ways in which modern technologies are used today for unauthorized collection of personal data. The second part is related to the analysis of the risks of compromised privacy at the societal level and the outcomes of this practice, such as mass surveillance and control, self-censorship, manipulation of public opinion, growing inequality, loss of trust in institutions and technology, and abuse by authorities or corporations. The third part of the presentation discusses the possible legal and outstanding social responses to the massive threat to the right to privacy and the possibilities of protecting the victims of this form of victimization. The aim of the presentation is to point out the necessity of social response to these new patterns of victimization.

Keywords: *right to privacy, mass surveillance, tools of control, digital space, smart devices, collecting personal data, forms of victimization*

Nestale i ubijene crne žene i devojkice u Sjedinjenim Američkim Državama: Pristup višestruke intersekcionalne nevidljivosti

Prof. dr Janice Joseph

Univerzitet Stockton

Sjedinjene Američke Države

Tokom poslednjih nekoliko godina zabeležen je značajan porast broja nestalih i ubijenih crnih žena i devojkica u Sjedinjenim Američkim Državama. Prema podacima Nacionalnog kriminalističkog informacionog centra Federalnog istražnog biroa (FBI), 2022. godine, od ukupno 271.493 prijavljenih nestalih žena i devojkica, 97.924 – odnosno više od 36 procenata – bile su crne, iako su crne žene i devojkice u to vreme činile samo 14 procenata ženske populacije u SAD. Pored toga, istraživanja su pokazala da su crne žene šest puta češće ubijene od svojih belih vršnjakinja. Međutim, pošto ove žrtve žive na više nivoa potlačenosti i trpe brojne oblike diskriminacije u Sjedinjenim Državama, o njihovim smrtnim slučajevima i nestancima vlada tišina. Ovaj oblik nevidljivosti naziva se višestruka intersekcionalna nevidljivost, jer su one nevidljive u odnosu na osobe sa samo jednim identitetom potčinjenog društvenog statusa i ne uklapaju se u prototipove svojih identitetskih grupa. Koristeći pristup višestruke intersekcionalne nevidljivosti, ova prezentacija razmatra zašto se smrti i nestanci ovih žrtava zanemaruju i isključuju iz javnog diskursa, pokreta za pravdu i medijskog izveštavanja, što dovodi do brisanja njihovih iskustava nasilja. Prezentacija će takođe ispitati koje inicijative i mere se mogu preduzeti kako bi se ovaj ozbiljan problem u Sjedinjenim Državama rešio.

Ključne reči: *crne žene, intersekcionalnost, nevidljivost.*

Missing and Murdered Black Women and Girls in the United States: Multiple Intersectional Invisibility Approach

Prof. dr Janice Joseph

University Stockton

United States of America

Over the past several years, there has been a significant increase in the number of missing and murdered Black women and girls in the United States. According to the National Crime Information Center of the Federal Bureau of

Investigation, in 2022, of the 271,493 girls and women reported missing, 97,924, or over 36 percent, were Black, even though Black women and girls comprised only 14 percent of the U.S. female population at the time. In addition, research has shown that Black women are six times more likely to be murdered than their white counterparts or peers. However, because these victims exist at multiple intersections of oppression and suffer numerous forms of discrimination in the United States, there is silence surrounding the deaths and disappearances of these Black females and girls. This form of invisibility is referred to as *multiple intersectional invisibility* because they are invisible relative to those with a single subordinate-group identity, and they do not fit the prototypes of their respective identity groups. Using a multiple intersectional invisibility approach, this presentation discusses why the deaths and disappearances of these victims are overlooked and excluded in public discourse, justice movements, and ignored by the media, leading to the erasure of their violent experiences. The presentation will also examine what initiatives and actions can be taken to address this serious problem in the United States.

Keywords: *Black females, intersectionality, invisibility*

SESIJA 3: VIKTIMIZACIJA I NJENE POSLEDICE
SESSION 3: VICTIMIZATION AND ITS
CONSEQUENCES

Bol i patnja kao dimenzije viktimizacije: istraživački okvir i društveni odgovori

Dr Aleksandra Bulatović

*Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu
Srbija*

Bol i patnja su univerzalna ljudska iskustva, čije društvene i institucionalne dimenzije ostaju često nedovoljno razrađene u teorijskim pristupima društvenih nauka. Iako imaju ključnu ulogu u procesima viktimizacije i reflektuju nejednakosti, nepravdu i ranjivost, različiti teorijski okviri obrađuju ih fragmentarno, fokusirajući se pretežno na individualne ili medicinske aspekte. Ovaj rad problematizuje i analizira različite teorijske perspektive koje tretiraju bol i patnju u kontekstu društvene viktimizacije, sa akcentom na institucionalne i kulturne faktore koji oblikuju iskustva pojedinaca i zajednica. Analiza uključuje pristupe iz sociologije, filozofije, prava i obrazovanja, naglašavajući kako institucionalni okviri, uključujući pravne norme, obrazovne politike i zdravstvene prakse, konstruišu očekivanja o legitimnom izražavanju bola i patnje. Kulturni diskursi dodatno definišu granice prihvatljivog, često reprodukujući stereotipe i socijalnu stigmatu, što doprinosi nejednakom tretmanu različitih oblika patnje. Kroz teorijsku problematizaciju, rad ukazuje na to kako različite perspektive vrednuju, interpretiraju i potencijalno marginalizuju iskustva patnje, te kako ove interpretacije oblikuju strategije suočavanja pojedinaca i zajednica. Cilj rada je da identifikuje praznine u postojećim teorijskim pristupima i da pruži okvir za kritičko sagledavanje bola i patnje kao društveno i institucionalno uslovljenih fenomena. Kroz komparativnu analizu teorijskih perspektiva, rad otvara prostor za refleksiju o mogućnostima unapređenja istraživanja i društvene prakse, naglašavajući značaj interdisciplinarnog pristupa za razumevanje socijalne pravde, inkluzivnosti i kvaliteta života u kontekstu viktimizacije.

Ključne reči: bol, patnja, viktimizacija, socijalna pravda, interdisciplinarni pristup

Pain and Suffering as Dimensions of Victimization: Research Framework and Social Responses

Dr Aleksandra Bulatović

*Institute of Philosophy and Social Theory, University of Belgrade
Serbia*

Pain and suffering are universal human experiences, yet their social and institutional dimensions remain underexplored in the theoretical frameworks of the social sciences. While they play a crucial role in processes of victimization and reflect broader patterns of inequality, injustice, and vulnerability, existing approaches often treat them in a fragmented manner, focusing primarily on individual or medical aspects. This paper critically engages with a range of theoretical perspectives that address pain and suffering in the context of social victimization, with particular attention to institutional and cultural factors that shape the lived experiences of individuals and communities. The analysis draws on insights from sociology, philosophy, law, and education, examining how institutional frameworks such as legal norms, educational policies, and healthcare practices, construct expectations regarding the legitimate expression of pain and suffering. Cultural discourses further delineate the boundaries of acceptability, frequently reproducing stereotypes and social stigma, thereby reinforcing unequal treatment of different forms of suffering. By problematizing these perspectives, the paper highlights how theoretical approaches value, interpret, and often marginalize experiences of suffering, as well as how such interpretations influence coping strategies at both individual and collective levels. The aim of the paper is to identify gaps in existing theoretical approaches and to propose a framework for critically examining pain and suffering as socially and institutionally conditioned phenomena. Through a comparative analysis of theoretical perspectives, it opens space for reflection on ways to advance both research and social practice, emphasizing the importance of an interdisciplinary approach to understanding social justice, inclusivity, and quality of life in the context of victimization.

Key words: *pain, suffering, victimization, social justice, interdisciplinary approach*

Oflajn i onlajn viktimizacija dece u školama: Rezultati ISRD4 istraživanja u Severnoj Makedoniji

Prof. dr Nataša Peovska

Prof. dr Oliver Bačanović

Prof. dr Vesna Stefanovska

Fakultet bezbednosti, Univerzitet „Sv. Kliment Ohridski“

Republika Severna Makedonija

Viktimizacija dece u školama — i van mreže i na internetu — postala je ključni društveni problem koji utiče na dobrobit učenika, njihova akademska postignuća i celokupni razvoj. Dok tradicionalni (oflajn) oblici viktimizacije i dalje preovlađuju, razvoj digitalnih tehnologija doveo je do novih rizika kroz onlajn viktimizaciju. Stoga ovaj rad ispituje međusobno preklapanje oflajn i onlajn viktimizacije među školskom decom, istražujući kako iskustva u jednom kontekstu mogu da pojačaju ili pogoršaju iskustva u drugom. Cilj ovog rada je da pruži šire razumevanje viktimizacije u oba konteksta i da identifikuje ključne faktore rizika, kako bi se informisale delotvornije strategije prevencije. Analiza se zasniva na podacima iz Međunarodne studije samoprijavljivanja delinkvencije (ISRD4), sprovedene u Republici Severnoj Makedoniji na uzorku od 2072 učenika uzrasta od 13 do 16 godina, iz 43 škole iz dva grada — Skoplja i Kumanova. Obuhvaćeni su tradicionalna viktimizacija (npr. razbojništvo, fizički napad, lična krađa, zločini iz mržnje, nasilje od strane roditelja) i onlajn viktimizacija (sajber-nasilje, onlajn govor mržnje, deljenje intimnih sadržaja bez pristanka). Rezultati Hi-kvadrat testa i Faj koeficijenata ukazuju na to da su tradicionalna (oflajn) i onlajn viktimizacija međusobno povezane i da se međusobno pojačavaju: žrtve onlajn viktimizacije imaju veću verovatnoću da dožive i viktimizaciju van interneta. Dalja logistička regresiona analiza pokazuje da obe vrste dele ključne faktore rizika, posebno negativne životne događaje u kontekstu porodice i prijateljstva sa delinkventnim vršnjacima.

Ključne reči: deca, viktimizacija, škole, prevencija

Offline and Online Victimization of Children in Schools: ISRD4 Research Results in North Macedonia

Prof. dr Nataša Peovska

Prof. dr Oliver Bačanović

Prof. dr Vesna Stefanovska

Faculty of Security, "St. Kliment Ohridski" University

Republic of North Macedonia

Victimisation of children in schools—both offline and online—has become a critical concern in contemporary society, affecting students' well-being, academic achievement, and overall development. While traditional (offline) forms of victimisation remain prevalent, the rise of digital technologies has introduced new risks through online victimisation. Therefore, this paper examines the overlap between offline and online victimisation among school-aged children, exploring how experiences in one context may reinforce or exacerbate those in the other. The aim of this paper is to provide a broader understanding of victimisation across both contexts and to identify key risk factors, in order to inform more effective prevention strategies. The analysis draws on data from the International Self-Report Delinquency Study (ISRD4), conducted in the Republic of North Macedonia with a sample of 2072 students aged 13–16 from 43 schools from two cities, Skopje and Kumanovo. Traditional victimisation (e.g., robbery, assault, personal theft, hate crime, parental violence) and online victimisation (cyberbullying, online hate speech, non-consensual intimate posting) were included. Results from Chi-square tests and Phi coefficients indicate that traditional (offline) and online victimisation are mutually reinforcing, with victims of online victimisation more likely to also experience offline victimisation. Logistic regression analysis further shows that both types share key risk factors, particularly negative life events in the family context and friendships with delinquent peers.

Keywords: *children, victimisation, schools, prevention*

Maloletni prestupnici: žrtve traumatskih iskustava u detinjstvu

Prof. dr Dragana Batić

Fakultet bezbednosti, Univerzitet „Sv. Kliment Ohridski“

Republika Severna Makedonija

Prof. dr Dimitrinka Jordanova Peshevska

Univerzitet Američki koledž

Republika Severna Makedonija

Rad predstavlja prikaz dela istraživačkih rezultata dobijenih u studiji pod nazivom „Marginalizacija i devijantost mladih u sukobu sa zakonom u vaspitno-popravnim i kaznenim domovima“, sprovedenoj 2018 godine. Ciljevi istraživanja su se odnosili na to kako na afektivnost ove dece utiču: porodična situacija, traumatski događaji u detinjstvu, da li ih ustanova u kojoj se nalaze traumatizuje ili resocijalizuje, da li i kako faktori rizika imaju kumulativno delovanje na adolescente koji vrše krivična dela i kako svi ovi faktori oblikuju njihov identitet i njihovo kriminalno ponašanje. Istraživanje je bilo kvalitativno, primenjeno na prigodnom uzorku od 19 (skoro svih) štićenika „Vaspitno popravnog doma i maloletničkog zatvora u Ohridu“. Korišćen je intervju koji je obuhvatalo pitanja o: individualnim karakteristikama žrtava, porodici ispitanika, odnosima sa roditeljima, doživljavanju škole, odnosima sa vršnjacima, kriminalnoj karijeri i osuđivanosti, problemima u ponašanju, krivičnom delu, doživljavanju sebe i ustanove u kojoj se nalazi. Teoretski koncepti u čijem se svetlu analiziraju rezultati su: teorija afektivnog vezivanja, razvojna teorija (povezanost faktora rizika sa kriminalnim ponašanjem) kao i najnoviji koncepti o uticaju traume na afektivnost i kriminalno ponašanje adolescenata. Polazeći od psiholoških karakteristika, izvojili smo i opisali četiri tipa štićenika: deca na ulici, deca bez roditeljskog staranja, deca sa psihopatskim karakteristikama i deca koja nemaju tipično kriminalno ponašanje. Za svaki tip dat je prikaz studije slučaja konkretnog ispitanika. Prva tri tipa štićenika su kao deca doživljavali intenzivna traumatska iskustva (maltretiranje u detinjstvu, porodično nasilje, siromaštvo, zanemarivanje), koja su bila najčešće kontinuirana i predstavljala su toksični stres. Kao posledica nastaju veliki broj problema kod ove dece kao na primer: problemi u razvoju deteta, deregulacija emocija, što rezultira kriminalnim ponašanjem

zbog čega su i dospeli u ustanovu. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da su maloletni prestupnici žrtve, da zapravo antisocijalno i kriminalno ponašanje pretstavlja strategiju koju biraju kako bi preživeli izuzetno teške okolnosti i toksični stres u kojima žive.

Ključne reči: trauma, maloletničko prestupništvo, žrtve

Juvenile delinquents: victims of traumatic experiences in childhood

Prof. dr Dragana Batić

*Faculty of Security, "St. Kliment Ohridski" University
Republic of North Macedonia*

Prof. dr Dimitrinka Jordanova Peshevska

*American College University
Republic of North Macedonia*

The paper presents a part of the research findings obtained in study entitled "Marginalization and deviance of young people in conflict with the law in correctional and penal institutions", conducted in year 2018. The study objectives were intended to explain how the affectivity of these children is inclined by: family situation, traumatic events in childhood, whether the institution they are in traumatizes or re-socializes them, whether and how risk factors have a cumulative effect on adolescents who commit criminal acts and how all these factors shape their identity and their criminal behavior. By the designs the study is qualitative, conducted on a purposive sample of 19 (almost all) convicts of the Correctional Institution and Juvenile Prison in Ohrid. An interview was used in the study, that included questions about: individual characteristics, family of the respondent, relationship with parents, experience of school, relationships with peers, criminal career and conviction, behavioral problems, criminal offense, perception of oneself and the institution in which one is located. The theoretical concepts in the light of which the results are analyzed are: affective bonding theory, developmental theory (connection of risk factors with criminal behavior) as well as the latest concepts on the impact of trauma on the affectivity and criminal behavior of adolescents. Starting from the psychological characteristics, we developed and described four types of

convicts: street children, children without parental care, children with psychopathic characteristics and children who do not have typical criminal behavior. For each category, a case study was presented for a specific respondent. The first three types of convicts experienced intense traumatic experiences as children (maltreatment in childhood, family violence, poverty, neglect), which were most often continuous exposure to toxic stress. As a consequence, a large number of problems arise among this children such as: developmental problems in children, problems with regulation of emotions, which results in criminal behavior, which is why they ended up in the institution. The results of this research show that juvenile offenders are primarily victims, and that antisocial and criminal behavior is actually a strategy they choose to survive in the extremely difficult circumstances and toxic stress in which they live.

Key words: *trauma, juvenile delinquents, victims*

Roditelji kao kreatori sadržaja i izlaganje dece na društvenim mrežama

Prof. dr Milica Kovačević

*Univerziteta u Beogradu - Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
Srbija*

Poslednjih godina sve je zastupljenije kreiranje i plasiranje sadržaja na društvenim mrežama, sa osnovnim ciljem da se stekne finansijska dobit. S obzirom da se sve veći broj kreatora sadržaja opredeljuje da javno izlaže svoj svakodnevni život, neretko kreatori na društvenim mrežama predstavljaju i svoju maloletnu decu, što otvara čitav niz kompleksnih pitanja u vezi sa zaštitom integriteta i privatnosti dece. Otuda predmet rada jeste izlaganje dece na društvenim mrežama u kontekstu potencijalnog viktimizovanja dece tim putem. Autorka se opredelila za pregled savremene stručne i naučne literature u datoj oblasti, kako bi, posredstvom primene metoda analize sadržaja, izdvojila rizike na koje su eksperti već ukazali baveći se ovom relativno novom temom. Između ostalog, prepoznati su rizici po privatnost deteta i autonomiju njegove ličnosti, kreiranje neizbrisive digitalne istorije, kao i rizici od radne eksploatacije najmlađih. Cilj rada jeste skretanje pažnje na nezaštićenost dece na društvenim mrežama, s obzirom da je nesporno u pitanju oblast koja je nedovoljno pokrivena zakonom.

Ključne reči: izlaganje dece na društvenim mrežama, viktimizacija, privatnost

Parents as content creators and the exposure of children on social media

Prof. dr Milica Kovačević

*University of Belgrade - Faculty of Special Education and Rehabilitation
Serbia*

In recent years, an increasing number of people are engaged in the creation and marketing of content on social media, with the main goal of obtaining profit. Given that the content is sometimes based on the presentation of the daily life of the content creators, the creators often also present their minor children, which raises a whole series of complex issues related to the protection of the child's integrity and privacy. Hence, the subject of the paper is the exposure of children on social media in the context of the potential victimization of children. The author opted for a review of contemporary scientific literature in the given field, in order to, through the application of content analysis methods, single out the risks that experts have already pointed out when dealing with this relatively new topic. Among others, there are the risks to the child's privacy and the autonomy of his personality, the creation of an indelible digital history, as well as the risks of labor exploitation of the youngest. The aim of the paper is to draw attention to the lack of protection of children on social media, given that it is undeniably an area that is insufficiently covered by the law.

Keywords: *exposure of children on social networks, victimization, privacy*

Uloga medija u sekundarnoj viktimizaciji: izazovi, posljedice i pravni odgovori

MA Vesna Iliktarević

Slobodna novinarka i članica Udruženja BH novinari

Dr Filip Novaković

Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici i Bosansko-hercegovačko-američka

Akademija umjetnosti i nauka

Bosna i Hercegovina

Mediji, kao snažan društveni akter, imaju ključnu ulogu u oblikovanju javne percepcije o kriminalu, pravdi/pravosuđu i žrtvama. Iako odgovorno izvještavanje može doprinijeti podizanju svijesti, jačanju javne empatije i

promociji pravde, senzacionalističke, invazivne ili neetične medijske prakse mogu dovesti do sekundarne viktimizacije. Ova pojava nastaje kada žrtve, već traumatizovane primarnim događajem, budu izložene dodatnoj šteti kroz negativne društvene reakcije, stigmatizaciju ili narušavanje privatnosti. Rad razmatra ulogu medija u sekundarnoj viktimizaciji iz multidisciplinarnе perspektive, kombinujući viktimologiju, pravo ljudskih prava i etiku medija. Istražuje se kako pojedini oblici izvještavanja – poput objavljivanja prepoznatljivih detalja, učvršćivanja stereotipa ili fokusiranja na ponašanje žrtve – mogu pojačati traumu i otežati proces oporavka. Na osnovu domaćeg zakonodavstva, međunarodnih standarda ljudskih prava i kodeksa etičkog novinarstva, rad identifikuje nedostatke u mehanizmima zaštite žrtava, s posebnim osvrtom na pravni okvir u Bosni i Hercegovini i širem balkanskom prostoru. Kroz kvalitativnu analizu odabranih medijskih slučajeva, rad ukazuje na obrasce šetnog izvještavanja i njihove psihološke, socijalne i pravne posljedice. Posebna pažnja posvećena je ulozi internetskih i društvenih mreža kao novog izazova, gdje brzina i trajnost digitalne objave mogu intenzivirati štetu. Istraživanje naglašava potrebu balansiranja slobode izražavanja sa zaštitom dostojanstva žrtava, u skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava. Na kraju, rad daje preporuke usmjerene ka donosiocima odluka – regulatornim tijelima i novinarima u cilju smanjenja rizika od sekundarne viktimizacije. To uključuje snažniju primjenu zakona, ciljanu edukaciju medijskih profesionalaca te uspostavljanje mehanizama saradnje između novinara, organa gonjenja i službi podrške žrtvama. Krajnji cilj je razvijanje medijskog okruženja koje informiše javnost, a da pritom ne ugrožava prava, dostojanstvo i dobrobit žrtava.

Ključne riječi: sekundarna viktimizacija; mediji; prava žrtava; pravo ljudskih prava; etičko novinarstvo

The Role of Media in Secondary Victimization: Challenges and Legal Perspectives

MA Vesna Iliktarević

Freelance Journalist and Member of the Association of BH Journalists

Dr Filip Novaković

Faculty of Law, University of Zenica, and Bosnian-Herzegovinian-American Academy of Arts and Sciences

Bosnia and Herzegovina

The media, as a powerful social actor, plays a crucial role in shaping public perceptions of crime, justice, and victims. While responsible reporting can contribute to raising awareness, fostering public empathy, and promoting justice, sensationalist, intrusive, or unethical media practices can lead to secondary victimization. This phenomenon occurs when victims, already traumatized by the primary event, are exposed to additional harm through negative societal reactions, stigmatization, or breaches of privacy. This paper examines the role of media in secondary victimization from a multidisciplinary perspective, combining victimology, human rights law, and media ethics. It explores how certain forms of reporting – such as publishing identifiable details, reinforcing stereotypes, or focusing disproportionately on victim behavior – can exacerbate trauma and impede recovery. Drawing on national legislation, international human rights standards, and ethical journalism codes, the paper identifies gaps in protection mechanisms for victims, with particular attention to the legal framework in Bosnia and Herzegovina and the broader Balkan region. Through qualitative analysis of selected media cases, the study highlights patterns of harmful reporting and their psychological, social, and legal consequences. The role of online and social media is addressed as an emerging challenge, where the speed and permanence of digital publication can intensify harm. The research also emphasizes the importance of balancing freedom of expression with the protection of victims' dignity, in line with the jurisprudence of the European Court of Human Rights. Finally, the paper proposes recommendations aimed at policymakers, media regulators, and journalists to mitigate the risk of secondary victimization. These include stronger enforcement of victim protection laws, targeted training for media professionals, and the establishment of cooperative frameworks between

journalists, law enforcement, and victim support services. The ultimate goal is to foster a media environment that informs the public without compromising the rights, dignity, and well-being of victims.

Key words: *secondary victimization, media, victims' rights, human rights law, ethical journalism*

Viktimološki aspekti rodne neravnopravnosti obaveznog vojnog roka

Dr Zorica Mršević

*Naučna savetnica Instituta društvenih nauka u penziji
Srbija*

Predmet teksta je moguća viktimizacija muškaraca diskriminacijom u situaciji obaveznosti vojnog roka za muškarce uz dobrovoljnost služenja vojske za žene. Srbija je ukinula obavezni vojni rok 2011. godine, a ženama od 19 do 30 godina je po zakonu omogućeno dobrovoljno služenje vojnog roka. Kako ta dobrovoljnost za žene ostaje i ako bi služenje vojnog roka bilo obavezno za muškarce, postavlja se pitanje da li takav različit tretman viktimizira muškarce polnom diskriminacijom. Obaveznosti vojnog roka za muškarce obrazlaže se potrebama nacionalne bezbednosti jer to omogućava brzo formiranje vojske u slučaju ratnih ili kriznih situacija. Ali to može važiti i za moguću obaveznost vojnog roka i za žene. Cilj rada je argumentovana odbrana stava da rodna ravnopravnost ne znači da svi moraju da rade isto (u konkretnom slučaju obaveznog vojnog roka, "ili svi ili niko"). Takođe je cilj predstavljanje suštine diskriminacije koja se ne meri u svim društvenim oblastima i situacijama samo bukvalnom, količinskom nejednakošću, već namerom i posledicama, koje podrazumevaju nepravedan i neopravdan tretman zasnovan na polu. Tematski, u tekstu se navode komparativnopravna iskustva drugih zemalja, Norveške, Švedske, Danske, kao i istorija žena u vojsci kod nas. Vojna služba takođe svuda znači nadprosečna primanja i privilegije, mogućnost ispunjenja profesionalnih ambicija i usavršavanja, što je sve bilo dugo nedostupno ženama. Ženama u Srbiji su tek 2007. godine (Vojna akademija) i 2012. godine (Vojna gimnazija) otvorena vrata da konkurišu za vojne škole pod istim uslovima kao muškarci. Posebno se izlažu i stavovi Evropskog suda za ljudska prava koji je u nekoliko slučajeva prihvatio kao opravdane razlike po polu u pogledu vojne obaveze. Naglašeno je da takve razlike moraju biti proporcionalne i opravdane legitimnim ciljevima, a ne proizvoljne. U praksi

ESLJP obavezni vojni rok za muškarce nije ocenjen kao diskriminacija, sve dok postoji razumno i proporcionalno obrazloženje, što je i zaključak ovog teksta.

Ključne reči: *obavezno služenje vojnog roka, muškarci, žene u vojsci, iskustva drugih država, odluke Evropskog suda za ljudska prava*

Victimological aspects of gender inequality of compulsory military service

Dr Zorica Mršević

*Retired principal research fellow of the Institute of Social Sciences
Serbia*

The subject of the text is the possible victimization of men by discrimination in the situation of mandatory military service for men and voluntary military service for women. Serbia abolished mandatory military service in 2011, while women between ages of 19 and 30 are legally allowed to serve in the military. As this voluntariness for women remains and if military service would be mandatory for men, the question arises whether such different treatment victimizes men through gender discrimination. Mandatory military service for men is justified by the needs of national security because it enables the rapid formation of the army in case of war or crisis situations. But this also might applies to the possible mandatory military service for women. The aim of the paper is a well-argued defense of the position that gender equality does not mean that everyone has to do the same (in the specific case of mandatory military service, "either everyone or nobody"). The goal is also to present the essence of discrimination, which is not measured in all social areas and situations only by literal, quantitative inequality, but rather by intention and consequences, which imply unfair and unjustified treatment based on gender. Thematically, the text mentions the comparative legal experiences of other countries, Norway, Sweden, Denmark, as well as the history of women in the army in our country. Military service also means above-average incomes and privileges everywhere, the possibility of fulfilling professional ambitions and training, all of which have long been unavailable to women. It was only in 2007 (Military Academy) and 2012 (Military High School) that women in Serbia were allowed to apply for military education under the same conditions as men. The positions of the European Court of Human Rights, which in

several cases accepted as justified gender differences in terms of military service, are also presented. It was emphasized that such differences must be proportionate and justified by legitimate goals, and not arbitrary. In the ECtHR's practice, mandatory military service for men is not judged as discrimination, as long as there is a reasonable and proportionate explanation, which is the conclusion of this text.

Keywords: *compulsory military service, men, women in the army, experiences of other countries, decisions of the European Court of Human Rights*

**SESIJA 4: PUTEVI OPORAVKA I PODRŠKA
ŽRTVAMA**

**SESSION 4: PATHS TO RECOVERY AND
VICTIM SUPPORT**

Izraelski program oprostaja: Uticaji na lično isceljenje

Prof. dr Natti Ronel

Departman za kriminologiju, Univerzitet Bar-Ilan

Dr Yitzhak Ben Yair

Departman za bihevioralne nauke, Zefat naučni koledž

Izrael

Ovaj projekat, velikodušno podržan od strane Fondacije Džon Templton (John Templeton Foundation), ima za cilj da stvori sve šire krugove pojedinaca koji integrišu međuljudski oprostaj kao način života nakon što su doživeli različite nivoe povrede. Oslanjajući se na bogatu istraživačku osnovu, inicijativa se temelji na poznatim koristima oprostaja za mentalno, porodično, socijalno, pa čak i fizičko isceljenje pojedinaca iz različitih sredina. Ključno je razumevanje da oprostaj ne isključuje potragu za pravdom, ali da zadržavanje besa i ogorčenosti može produžiti patnju same žrtve. Primarna metoda projekta jeste izgradnja zajednica oprostaja kroz obuku ključnih lidera zajednice (npr. prosvetnih radnika), koji deluju kao katalizatori promena. Ovi ambasadori zatim šire poruku oprostaja, s ciljem povećanja broja ljudi koji joj bivaju izloženi i prihvataju je u svom životu. Do sada su održana dva programa obuke, a njihovi polaznici dalje šire principe oprostaja kroz svoj svakodnevni rad, kao i kroz lične i društvene akcije. Obuke su bile praćene istraživanjem koje je pokazalo značaj oprostaja za učesnike, od kojih su većina lideri u svojim zajednicama. Mnogi učesnici prepoznali su kako ih prošle povrede i dalje oblikuju. Ovo transformativno iskustvo, omogućeno kroz oprostaj, sada se prenosi i na njihove zajednice. Još jedna ključna aktivnost jeste uspostavljanje virtuelne zajednice oprostaja. Kreirali smo WhatsApp zajednicu koja je, u roku od nekoliko nedelja, porasla na stotine članova koji su izloženi porukama, postavljaju pitanja i dobijaju odgovore zasnovane na dokazima. Ceo projekat je predmet nekoliko kvantitativnih i kvalitativnih studija, a trenutno smo u fazi analize nalaza.

Ključne reči: *program oprostaja, isceljenje, zajednice, transformacija*

The Israeli Forgiveness Project: Ripples of Personal Healing

Prof. dr Natti Ronel

Department of Criminology, Bar-Ilan University

Dr Yitzhak Ben Yair

Department of Behavioral Sciences, Zefat Academic College

Israel

This project, generously supported by the John Templeton Foundation, seeks to create ever-widening circles of individuals who integrate interpersonal forgiveness as a way of life after experiencing different levels of harm. Drawing on a strong body of research, the initiative is based on the known benefits of forgiveness for the mental, familial, social, and even physical healing of individuals from diverse backgrounds. Crucially, the project's work centers on the understanding that while forgiveness does not negate the pursuit of justice, holding onto anger and resentment can perpetuate the victim's own suffering. The project's primary method is building forgiveness communities through the training of key community leaders (e.g., educators), who act as catalysts for change. These ambassadors, in turn, disseminate the message of forgiveness, with the aim of increasing the number of people who are exposed to and adopt it in their lives. So far, we have conducted two training programs whose graduates propagate the principles of forgiveness through their daily work and personal and social actions. The trainings were accompanied by a study that demonstrated the significance of forgiveness for the participants, most of whom are community leaders. Many participants recognized how past harm continued to impact their lives. This transformative experience, facilitated by forgiveness, is now being carried forward to their communities. An additional key activity is the establishment of a virtual forgiveness community. We created a WhatsApp community that, within a few weeks, grew to approximately hundreds of members who are exposed to messages, raise questions, and receive evidence-based answers. The entire project is the subject of several quantitative and qualitative studies, and we are currently in the analysis phase of the findings.

Keywords: *program of forgiveness, healing, community, transformation*

Glas onih koji se ne čuju: Mapiranje potreba žrtava nakon masovnih viktimizacija i incidenata zloupotrebom vatrenog oružja u Srbiji i resursa za podršku

Jasmina Nikolić

Viktimološko društvo Srbije

Prof. dr Sanja Čopić

Univerzitet u Beogradu-Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju i

Viktimološko društvo Srbije

Srbija

Početak maja 2023. godine u Srbiji su obeležila dva masovna ubistva koja su se dogodila u samo dva dana. U osnovnoj školi u Beogradu je trinaestogodišnji učenik iz vatrenog oružja ubio devetoro dece i jednu odraslu osobu, i teže ili lakpe ranio još šest osoba, od čega petoro dece. Dan nakon toga, je mladić star 20 godina je u dva sela u okolini Beograda iz vatrenog oružja ubio devet mladih osoba i ranio njih dvanaest. Ova masovna ubistva pokazala su da postoji potreba za unapređenjem mera prevencije i razvijanja integrisanog odgovora na krizne situacije, koji bi uključio mehanizme za identifikovanje svih žrtava (neposrednih i posrednih; primarnih, sekundarnih i tercijarnih), mapiranje njihovih potreba i uspostavljanje sistema za podršku žrtvama. Polazeći od toga, cilj ovog rada je da predstavi nalaze istraživanja koje je sprovedo Viktimološko društvo Srbije-VDS, kao deo UNDP projekta *Smanji rizik – povećaj bezbednost III*, a koje je imalo za cilj mapiranje potreba neposrednih i posrednih žrtava, kao i onih koji su prva linija reagovanja nakon masovnih viktimizacija i incidenata zloupotrebom vatrenog oružja u Srbiji i postojećih resursa za reagovanje u kriznim situacijama. Posebna pažnja bila je usmerena na dolaženje do podataka o resursima za podršku žrtvama. Istraživanje je sprovedeno u maju i junu 2025. godine. Podaci su prikupljeni putem ispitivanja, primenom intervjua, koji su vođeni sa ukupno 36 ispitanika. Prikupljeni podaci su analizirani primenom kvalitativne metodologije. Nakon kratkog osvrta na metodologiju i glavne nalaze istraživanja, fokus će biti stavljen na metodološke, etičke i ljudske elemente istraživanja, kao i izazove u prikupljanju i obradi podataka. Izneće se i glavne preporuke za unapređenje odgovora u kriznim situacijama koje uključuju zloupotrebu vatrenog oružja.

Sve to će se ilustrovati rečima naših ispitanika koje se retko čuju. Tako ćemo pokušati da prenesemo zašto je ovaj projekat bio daleko više od običnog istraživanja.

Ključne reči: *masovna viktimizacija, zloupotreba oružja, žrtve, potrebe, podška, Srbija*

The Voice of the Unheard: Mapping the needs of victims in the aftermath of mass victimization and firearm-related incidents in Serbia and the available resources for victim support

Jasmina Nikolić

Victimology Society of Serbia

Prof. dr Sanja Ćopić

*University of Belgrade-Faculty for Special Education and Rehabilitation and
Victimology Society of Serbia
Serbia*

Early May 2023 in Serbia was marked by two mass killings that occurred within just two days. First mass killing occurred in an elementary school in Belgrade, where a thirteen-year-old student used a firearm to kill nine children and one adult, and seriously or lightly injured six others, including five children. The following day, in two villages near Belgrade a 20-year-old man killed nine young people and injured twelve others with the use of firearms. These mass killings revealed a critical need to improve prevention measures and develop an integrated crisis response system, which would include mechanisms for identifying all victims (direct and indirect; primary, secondary, and tertiary), mapping their needs, and establishing a comprehensive victim support system. Based on this premise, the aim of this paper is to present the findings of a study conducted by the Victimology Society of Serbia-VDS, as part of the UNDP project *Reduce Risk – Increase Safety III*, which aimed to map the needs of both direct and indirect victims, as well as first responders involved in the aftermath of mass victimizations and firearm-related incidents in Serbia, along with the existing resources for crisis response. Special attention was devoted to gathering data on support resources available to victims. The research was conducted in May and June 2025. Data were collected through interviews with a total of 36 participants, and analyzed

using qualitative methodology. Following a brief overview of the methodology and key findings, the focus will shift to the methodological, ethical, and human dimensions of the research, as well as the challenges encountered in data collection and analysis. The paper will also outline the main recommendations for improving crisis response in cases involving firearm misuse. These findings will be illustrated with the voices of our respondents - voices that are rarely heard. In doing so, we aim to show why this project was much more than just a research study.

Keywords: *mass victimization, misuse of firearm, victims, needs, support, Serbia*

Od preživljavanja kancera do pobeđe: karika koja nedostaje u podršci nakon medicinskog tretmana

Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanović

Viktimološko društvo Srbije

Srbija

Predmet rada je podrška osobama sa dijagnozom kancera. Nakon ukazivanja na značaj odgovarajućeg odnosa i podrške bliskih lica, stručnjaka i šire zajednice, pažnja je usmerena na podršku nakon uspešno sprovedenih medicinskih tretmana. Naime, raspoloživa saznanja pokazuju da, u momentu kada je lečenje završeno i osoba prebečena na režim redovnih kontrola, ne postoje jasne smernice za njenu dalju brigu o sebi u cilju sprečavanja ponovnog javljanja bolesti. Štaviše, raspoloživi podaci pokazuju da svega 20% osoba koje su preživele kancer unese značajne promene u svoj život nakon dijagnoze i lečenja. Ova karika koja nedostaje ostavlja prazan prostor koji može biti veoma opasan u smislu daljeg urušavanja zdravlja i povratka kancera. Na drugoj strani, postoje dokazi da se odgovarajućom brigom o sebi može, ne samo sprečiti ponovno javljanje kancera, već se mogu postići i promene koje će suštinski unaprediti život i uvećati stepen životnog zadovoljstva preživelih (eng. *thriving*). Odgovarajuća briga o sebi treba da obuhvati kontinuiranu brigu ne samo o telu, već i o mentalnim, emocionalnim i duhovnim aspektima. Polazeći od primera ličnih iskustava i prakse podrške u svetu i Srbiji, u radu se analiziraju svi aspekti potrebne brige o sebi i daju predlozi potencijalnih pružalaca ove vrste podrške u Srbiji.

Ključne reči: osobe sa dijagnozom kancera, podrška nakon medicinskog tretmana, preživeli, pobednici

From Cancer Survival to Thriving: Addressing the Missing Link in Post-Treatment Support

Prof. dr Vesna Nikolić-Ristanovic

Victimology Society of Serbia

Serbia

The focus of this paper is the support provided to individuals diagnosed with cancer. While emphasizing the importance of adequate approach and support from family members, professionals, and the broader community, particular attention is directed to the period following the successful completion of medical treatments. Current evidence indicates that once treatment is concluded and the patient enters a regime of regular follow-up examinations, there are no established guidelines to assist survivors in adopting practices of self-care aimed at preventing disease recurrence. Moreover, available data suggest that only about 20% of cancer survivors introduce meaningful lifestyle changes after their diagnosis and treatment. This missing link creates a gap that may pose a serious risk, both in terms of further health deterioration and cancer recurrence. Conversely, research demonstrates that through appropriate self-care, not only can the likelihood of recurrence be reduced, but survivors may also achieve transformative changes that substantially enhance their quality of life and overall life satisfaction—a process often described as *thriving*. Comprehensive self-care should extend beyond physical well-being to encompass mental, emotional, and spiritual dimensions. Drawing on examples of personal experiences as well as practices from Serbia and abroad, this paper offers a detailed analysis of the essential components of self-care and proposes potential providers of such support within the Serbian context.

Keywords: *individuals diagnosed with cancer, post-treatment support, cancer survivorship, thriving*

**Jačanje sopstvenih kapaciteta za izlazak iz nasilja i prevazilaženja
posledica viktimizacije: Holistički model podrške ženama žrtvama
nasilja**

Tatjana Jevđović

Beauty Imagini d.o.o

Mirela Osmanović

Viktimološko društvo Srbije

Milica Luković Radaković

Viktimološko društvo Srbije

Srbija

Žene koje su preživele nasilje suočavaju se sa nizom složenih i međusobno povezanih izazova koji otežavaju njihov oporavak i usporavaju proces osamostaljivanja. Ekonomska nesigurnost, nedostatak systemske i emocionalne podrške, kao i povećana ranjivost, dodatno ograničavaju mogućnosti za izgradnju stabilnog i samostalnog života. Kako bi se taj proces olakšao, neophodno je da podrška koju dobijaju bude usmerena na jačanje unutrašnjih resursa, samopouzdanja i veština, kako bi mogle da ponovo uspostave kontrolu nad sopstvenim životom. Proces povratka u redovan životni tok zahteva vreme i kontinuiran rad koji obuhvata više međusobno povezanih aspekata: psihološki, emocionalni, socijalni, ekonomski i profesionalni. Holistički pristup, koji uključuje integrisanu podršku prilagođenu individualnim potrebama svake žene, pokazao se značajnim za postizanje dugoročnih promena. U tom smislu, osnaživanje ne podrazumeva samo prevazilaženje trauma, već i aktivan proces u kojem žene razvijaju osećaj lične vrednosti, stiču praktična znanja i veštine, i ostvaruju emocionalnu ravnotežu i ekonomsku nezavisnost. Psihosocijalni i ekonomski aspekti podrške ne funkcionišu odvojeno, njihovo međusobno prožimanje čini temelj za lični razvoj i prevenciju ponovne viktimizacije. U radu će biti predstavljen primer dobre prakse na lokalnom nivou u oblasti integrisanog psihosocijalnog i ekonomskog osnaživanja žena koje su preživele nasilje. Fokus je na dva programa: prvi „Od žrtve do pobednice: Korišćenje sopstvenih kapaciteta za izlazak iz nasilja“, realizuje se u okviru Službe VDS info i podrška žrtvama i pruža individualizovanu psihosocijalnu podršku sa ciljem jačanja unutrašnjih

kapaciteta žena za prevazilaženje posledica viktimizacije. Drugi program, obuhvata obuku iz oblasti holističke masaže, usmerenu na razvoj ličnih i profesionalnih veština, ali i na emocionalni oporavak i rast. Iako se radi o dva odvojena programa, oni se međusobno dopunjuju i zajedno doprinose jačanju samopouzdanja, ekonomske nezavisnosti i emocionalne stabilnosti žena. Fokus rada biće na iskustvima iz prakse, principima rada i značaju integrisanog, holističkog pristupa, koji doprinosi jačanju otpornosti žena na različite oblike nasilja i viktimizacije.

***Ključne reči:** holistički model, finansijska nezavisnost, osnaživanje, lična transformacija*

**Strengthening one's own capacities for getting out of violence and
overcoming the consequences of victimization: A holistic model of
support for women victims of violence**

Tatjana Jevdović

Beauty Imagini

Mirela Osmanović

Victimology Society of Serbia

Milica Luković Radaković

Victimology Society of Serbia

Serbia

Women survivors of violence face a series of complex and interconnected challenges that hinder their recovery and slow down the process of becoming independent. Economic insecurity, lack of systemic and emotional support, as well as increased vulnerability, further limit the possibilities for building a stable and independent life. In order to facilitate this process, it is necessary that the support they receive is aimed at strengthening internal resources, self-confidence and skills, so that they can regain control over their own lives. The process of returning to the regular course of life requires time and continuous work that includes several interconnected aspects: psychological, emotional, social, economic and professional. A holistic approach, which includes integrated support tailored to each woman's individual needs, has been shown to be significant in achieving long-term change. In this sense, empowerment does not only mean overcoming trauma, but also an active process in which women develop a sense of personal worth, acquire practical knowledge and

skills, and achieve emotional balance and economic independence. Psychosocial and economic aspects of support do not work separately, their interpenetration forms the foundation for personal development and prevention of re-victimization. The paper will present an example of good practice at the local level in the field of integrated psychosocial and economic empowerment of women who have survived violence. The focus is on two programs: the first "From victim to winner: Using one's own capacities to get out of violence", is implemented within the VDS info and victim support service and provides individualized psychosocial support with the aim of strengthening women's internal capacities to overcome the consequences of victimization. The second program includes training in the field of holistic massage, focused on the development of personal and professional skills, but also on emotional recovery and growth. Although these are two separate programs, they complement each other and together contribute to strengthening women's self-confidence, economic independence and emotional stability. The focus of the work will be on experiences from practice, work principles and the importance of an integrated, holistic approach, which contributes to strengthening women's resistance to various forms of violence and victimization.

Keywords: *holistic model, financial independence, empowerment, personal transformation*

**SESIJA 5: ŽRTVE RODNO BAZIRANOG
NASILJA: PODRŠKA I ZAŠTITA**

**SESSION 6: VICTIMS OF GENDER-BASED
VIOLENCE:SUPPORT AND PROTECTION**

Brisanje sfera *Drugoga* i viktimizacije žena na Bliskom istoku: Strategije aktivizma na digitalnim platformama

Dr Ružica Ljubičić

TPO fondacija

Bosna i Hercegovina

Rad problematizira ulogu digitalnih platformi u osnaživanju žena žrtava rata, s posebnim naglaskom na Bliski istok. U tom smislu, društvene mreže mogu se promatrati se kao važni prostori političkog otpora, izgradnje mira, prikupljanja pomoći ali i jačanja individualne kao i kolektivne svijesti. Cilj istraživanja je ispitati kako *grassroots* aktivistice koriste digitalne tehnologije ne samo za svjedočenje i artikulaciju proživljene traume, već i za mobilizaciju međunarodne podrške, humanitarne pomoći, edukacije te povezivanje sa svjetskom zajednicom u svrhu konkretnog djelovanja. U fokusu rada su međusobno povezane istraživačke dimenzije koje se tiču digitalnog aktivizma palestinskih, libanonskih ili sirijskih žena u represivnim uvjetima. Prvo se postavlja pitanje kako aktivistice koriste digitalni diskurs kao sredstvo izražavanja otpora i borbe protiv systemske represije. Razmatra se koji su konkretni rezultati i utjecaji takvih oblika angažmana, osobito u kontekstu ograničenih sloboda izražavanja i brojnih institucionalnih prepreka koje oblikuju djelovanje žena u područjima Bliskog istoka. Posebna pažnja posvećuje se analizi koncepta reproduktivnog genocida kao jednog od aspekata šire agresije kojoj su žene izložene u ratom pogođenim područjima, čime se dodatno osvjetljava višeslojna struktura nasilja nad ženama. Metodološki, istraživanje se temelji na kvalitativnoj analizi sadržaja profila i stranica na digitalnim platformama poput Instagrama, TikToka i Twittera. Uz to, u analizu su uključene i digitalne kampanje balkanskih feminističkih kolektiva koji pružaju transnacionalnu podršku palestinskom otporu. Kao komplementarna metoda korišteni su polustrukturirani intervjui s dvadeset mirovnih aktivistkinja iz Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine. Istraživanje je provedeno u razdoblju od siječnja do svibnja 2025. godine. Teorijski okvir utemeljen je na feminističkim epistemologijama autorica Chandre Talpade Mohanty i Maye Mikdashi koje problematiziraju zapadne reprezentacije žena koje pripadaju sferi *drugoga* i afirmiraju lokalizirano znanje i političko iskustvo.

Ključne riječi: digitalne platforme, grassroots aktivizam, represija, mehanizmi otpora, ženska prava.

Erasing the Othering and Victimization of Women in the Middle East: Activism Strategies on Digital Platforms

Dr Ružica Ljubičić

TPO Foundation

Bosnia and Herzegovina

This paper problematizes the role of digital platforms in empowering women victims of war, with a particular focus on the Middle East. In this context, social media can be viewed as crucial spaces for political resistance, peacebuilding, mobilization of aid, and the strengthening of both individual and collective consciousness. The aim of the research is to examine how grassroots activists utilize digital channels not only to bear witness to and articulate lived trauma, but also to mobilize international support, humanitarian aid, education, and connection with the global community for concrete action. The study centers on interconnected research dimensions concerning the digital activism of Palestinian, Lebanese, and Syrian women living under repressive conditions. The initial inquiry addresses how activists employ digital discourse as a tool for expressing resistance and combating systemic repression. It further explores the tangible outcomes and impacts of such engagement, especially in contexts marked by restricted freedom of expression and numerous institutional obstacles shaping women's agency in the Middle East. Special attention is devoted to analyzing the concept of reproductive genocide as a facet of the broader aggression to which women in war-affected areas are subjected, thereby illuminating the multilayered structure of violence against women. Methodologically, the research relies on qualitative content analysis of posts on digital platforms such as Instagram, TikTok, and Twitter. Additionally, digital campaigns by Balkan feminist collectives providing transnational support for Palestinian resistance are included in the analysis. Complementing this approach, semi-structured interviews were conducted with twenty peace activists from Croatia, Serbia, and Bosnia and Herzegovina. The research was carried out from January to May 2025. The theoretical framework is grounded in the feminist epistemologies of scholars such as Chandra Talpade Mohanty and Maya

Mikdashi, who critique Western representations of women as the “Other” and emphasize localized knowledge and political experience.

Keywords: *digital platforms; grassroots activism; repression; mechanisms of resistance :women’s rights.*

„To ne može biti silovanje”: Mitovi o silovanju muškaraca naspram mitova o silovanju žena među izraelskim policijskim službenicima

Prof. Mally Shechory Bitton

Dr Lea Jaeger

Departman za kriminologiju, Univerzitet Ariel

Izrael

U oblasti viktimologije, seksualno nasilje se dosledno identifikuje kao jedno od najređe prijavljivanih nasilnih krivičnih dela, naročito kada su žrtve muškarci. To može biti posledica društvenih reakcija sa kojima se žrtve suočavaju nakon otkrivanja, uključujući stid, stigmatizaciju, nepoverenje i okrivljavanje žrtve — kao i činjenicu da se njihove prijave ne shvataju ozbiljno. Muške žrtve se takođe mogu plašiti da će biti označene kao homoseksualci ili mogu osećati da im je ugrožena muškost. Sekundarna viktimizacija se odnosi na dodatnu traumu koju preživeli silovanja doživljavaju zbog okrivljujućih stavova i ponašanja pružalaca usluga, uključujući policiju. Ključni element u prebacivanju krivice sa počinioca na žrtvu jeste prihvatanje mitova o silovanju, koji su povezani sa tradicionalnim rodnim ulogama. Ipak, istraživanja o mitovima o silovanju muškaraca — naročito među policijskim službenicima — i dalje su ograničena, uprkos njihovoj ključnoj ulozi u pristupu žrtava pravdi. Ovo istraživanje je ispitivalo da li prihvatanje mitova o silovanju i rodnih stereotipa razlikuje policijske službenike od studenata, kao i da li se prediktori mitova o silovanju muškaraca i žena razlikuju. Učesnici su bili policijski službenici (muškarci i žene) iz Izraela (n=242) i studenti osnovnih studija (n=273), koji su popunjavali upitnike o prihvatanju mitova o silovanju i tradicionalnim rodnim ulogama. Nalazi pokazuju da su muškarci, bez obzira na zanimanje, češće od žena prihvatili i muške i ženske mitove o silovanju. Policijski službenici — i muškarci i žene — pokazali su veći stepen prihvatanja mitova o silovanju žena nego studenti. Interakcija je uočena samo kod mitova o silovanju muškaraca: muški policajci su ih više prihvatili od svojih koleginica, dok među studentima

nije bilo razlika među polovima. Ovi nalazi ukazuju na implikacije za procenu kredibiliteta žrtava, institucionalne reakcije i rizik od sekundarne viktimizacije među žrtvama seksualnog nasilja. Studija poziva na obuku pripadnika organa za sprovođenje zakona i reformu politika kako bi se promovisao pristup usmeren na žrtvu, rodno osetljiv i nepristrasan odgovor. Ona doprinosi viktimologiji time što razotkriva sistemske slepe tačke prema nestereotipnim žrtvama i podstiče dublje razumevanje društvenih konstrukata koji oblikuju prepoznavanje i pristup pravdi za sve žrtve.

Ključne reči: mitovi o silovanju, kredibilitet žrtve, društveni stavovi, policijski službenici, rodna pristrasnost.

"It can't be rape": Male rape myths versus female rape myths among Israeli police officers

Prof. dr Mally Shechory Bitton

Dr Lea Jaeger

Department of Criminology, Ariel University

Israel

In the field of victimology, sexual violence is consistently identified as one of the most underreported violent crimes, particularly when the victims are male. This may be due to the social reactions victims encounter upon disclosure, including embarrassment, stigmatization, disbelief, and victim-blaming — as well as not being taken seriously. Male victims may also fear being labeled as homosexual or feel their masculinity is threatened. Secondary victimization refers to the additional trauma experienced by rape survivors due to blaming attitudes and behaviors by service providers, including the police. A core element in shifting blame from perpetrator to victim is the endorsement of rape myths, tied to traditional gender-role attitudes. Yet research on male rape myths — particularly among police officers — remains limited, despite their central role in victims' access to justice. This study examined whether endorsement of rape myths and gender stereotypes distinguishes police officers from students, and whether predictors of male and female rape myths differ. Participants included male and female Israeli police officers (n=242) and undergraduate students (n=273), who completed measures assessing rape myth acceptance and traditional gender-role beliefs. Findings show that men were more likely than women to endorse both male and female rape myths, regardless of occupation. Police officers — both male and female — showed

higher acceptance of female rape myths than students. An interaction appeared only for male rape myths: male officers endorsed them more than female officers, with no gender difference among students. These findings highlight implications for credibility assessments, institutional responses, and the risk of secondary victimization among victims of sexual violence. The study calls for law enforcement training and policy reform to promote victim-centered, gender-sensitive, and unbiased responses. It contributes to victimology by exposing systemic blind spots toward non-stereotypical victims and urges deeper engagement with the social constructs shaping recognition and justice for all victims.

Keywords: *rape myths, victim credibility, social attitudes, police officers, gender bias.*

Sistem i žrtve seksualnog nasilja: predstava *Prima facie* – od ideje do realizacije

Maša Dakić

Glumica

Srbija

Cilj izlaganja je predstavljanje rada na pripremi i realizaciji predstave *Prima facie*. *Prima facie* je pozorišna predstava, koja se bavi temom seksualnog nasilja i načinom na koji sistem tretira žrtvu. Ovaj komad, australijske spisateljice i bivše advokatice Suzi Miler, kroz žanr trilera donosi atmosferu sudnice i borbu jedne osobe koja poznaje obe strane „medalje“ i ima za cilj da informiše i promeni perspektivu gledanja na žrtve seksualnog nasilja. Kroz ispitivanje sopstvenih granica i mogućnosti kao izvođača, Maša je izabrala priču koja se bavi gorućim temama seksualnog nasilja, kao i zastarelim i tromim zakonima i mehanizmima unutar pravosudnih sistema, stavljajući poseban akcenat na ono što je hitno, stvarno i – dokumentarno. Kao producentkinja, uključila je advokate, organizacije za ženska i ljudska prava, prevodioce za znakovni jezik i mnoge druge, kako bi predstava uspela da efikasno iskomunicira upravo sa onima će na kraju dovesti do konkretnih promena. Ovaj komad ostavio je snažan trag kako na pozorišnim scenama, tako i unutar pravosudnih sistema širom sveta. U radu će autorka ukazati na svoje lično iskustvo rada na ovoj predstavi – od ideje do realizacije komada, sa posebnim osvrtom na mogućnosti korišćenja umetničkih formi u cilju

skretanja pažnje javnosti na važne teme, ali i ohrabrivanja žrtava da govore o svom iskustvu i zatraže pomoć kroz pravosudni ili neki drugi oblik podrške.

Ključne reči: predstava, seksualno nasilje, aktivizam, žrtve, pravosudni sistem, umetnost

**The System and Victims of Sexual Violence: "*Prima Facie*" - the play,
from concept to realization**

Maša Dakić

Actress

Serbia

The aim of this presentation is to showcase the work involved in the preparation and realization of the play *Prima Facie*. *Prima Facie* is a theatrical performance that deals with the topic of sexual violence and the way the system treats the victim. This piece, written by Australian playwright and former lawyer Suzie Miller, uses the genre of thriller to bring the atmosphere of the courtroom and the struggle of a person who understands both sides of the "coin." Its goal is to inform and shift the perspective on victims of sexual violence. Through exploring her own limits and possibilities as a performer, Masha chose a story that addresses the pressing issues of sexual violence and the outdated and sluggish ways and laws inside the judicial systems, putting the emphasis on something pressing, something real and - documentary. As a producer, she has involved lawyers, women's and human rights organizations, sign language interpreters, and many others to ensure that the play effectively communicates with those finally leading to actual change. The play itself has left a huge mark on theatre stages and judicial systems world-over. In this presentation, the author will share her personal experience working on the play – from the initial idea to the realization of the piece – with a particular focus on the potential of using artistic forms to draw public attention to important issues, as well as to encourage victims to speak about their experiences and seek help through legal or other available channels of support.

Keywords: play, sexual violence, activism, victims, judicial system, art

Duhovna otpornost vernica žrtava seksualnog nasilja tokom oružanog sukoba: Islamska razmišljanja o duhovnoj viktimologiji

Dr Mujahid ul Islam

Tamil Nadu Dr Ambedkar Law University

A. Afifa

Nezavisna istraživačica

Indija

Cilj autora u ovom radu je da podstaknu veru u duhovnost kao sveobuhvatan proces isceljenja, suočavanja i oporavka za duhovne žrtve. Posebno će biti razmotrena situacija vernica kao žena žrtava/preživelih (BWV/S) seksualnog nasilja (SV) u savremenim oružanim sukobima. Kada je reč o rodnoj viktimizaciji, BWV/S su često duboko stigmatizovane zbog patrijarhalnog i etnizovanog rodnog okvira. Naime, žrtve seksualnog nasilja se dehumanizuju kroz niz negativnih predstava, kao što su gubitak nevinosti ili čednosti, označavanje kao saučesnice u seksualnom činu, neverne ili nedostojne osobe. Još gore, žrtve žive sa traumatičnim identitetom, sećanjima i iskustvom samookrivljavanja i stigme. Međutim, kada je reč o BWV/S, postoji ozbiljan nedostatak viktimoloških istraživanja, posebno onih koja se bave konceptom čednosti iz perspektive njenih duhovnih vrednosti. Ključno pitanje ovde treba da bude: šta predstavljaju otpornost i isceljenje za BWV/S u ovozemaljskom životu u odnosu na status njihove čednosti pred Stvoriteljem? U ovom kontekstu, s obzirom na autorovo obrazovanje u oblasti islamske teologije, analiza će biti ograničena na primenu islamskog modela duhovne otpornosti. Časni Kuran (GQ) i tradicije proroka Muhameda (mir neka je s njim – PBUH) predstavljaju primarne izvore. Na primer, u Kuranu, u poglavlju 33, ajetu 35, Stvoritelj kaže: „Ženama koje čuvaju svoju čednost – On je pripremio oprost i veliku nagradu.“ Prorok (PBUH) je rekao: „Uistinu, Stvoritelj ne gleda u vaš izgled ni u vaše bogatstvo, već gleda u vaša srca i vaša dela.“ Predložene teme rada su sledeće: analiza obrazaca seksualnog nasilja nad BWV/S, islam o čednosti i statusu BWV/S pred Stvoriteljem, islamska teza o otpornosti i isceljenju, odgovornost vernika prema BWV/S i povezanost islamskih

vrednosti kao načina isceljenja za BWV/S. Metode na koje će se autor osloniti uključuju biografski pristup, normativnu analizu, argumentaciju i dijalog.

Ključne reči: žene vernice žrtve, seksualno nasilje, čednost, tvorac, Kuran, prorok, duhovna otpornost

Spiritual Resilience for Believer Women Victims of Sexual Violence during Armed Conflict: Islamic Reflections on Spiritual Victimology

Dr. Mujahid ul Islam

Tamil Nadu Dr Ambedkar Law University

A.Afifa

Independent Researcher

India

The aim of the authors in this paper is to promote faith in spirituality as the comprehensive healing/coping and recovery for the spiritual victims. Significantly, the concerns of Believers as Women Victims/Survivors (BWV/S) of Sexual Violence (SV) in contemporary armed conflicts will be addressed. Within the gender victimization, BWV/S are too stigmatized because of the patriarchal/ethnized gender setting. To explain, victims of SV are de-humanized with the negatives *inter alia* such as loss of virginity/chastity, sexual accomplice, unfaithful and unworthy humans. Even worse, the victims live with the traumatized identity, memory and experience of self-guilt and stigma. However, in the subject of BWV/S there is a serious dearth of victimological research; vitally, on the characteristics of chastity from the realm of its spiritual values. Here, the basic enquiry ought to be: what is resilience and healing for BWV/S in worldly life *vis-a-vis* the status of their chastity with Creator? Contextually, due to our studentship on Islamic theology the exploration will be limited to the application of Islamic spiritual resilience model. The Glorious Quran (GQ) and Traditions of the Prophet Muhammad (Prophet) (Peace Be Upon Him) (PBUH) constitute the primary sources. For instance, in the GQ in Chapter 33 verse 35, the Creator says: Women who guard their chastity for them He has prepared forgiveness and a mighty reward. The Prophet (PBUH) said: Verily, the Creator does not look at your appearance or wealth, but rather He looks at your hearts and actions. The following themes are proposed: (a) Analysis of SV Patterns on BWV/S; (b) Islam on Chastity and Status of BWV/S before Creator; (c) Islamic Thesis of Resilience and Healing; (d) Responsibility of the Fellow Believers towards BWV/S; (e)

Convergence of Islamic Values as remedies to the BWV/S. The methods to be relied are biographical, normative, argument and dialogue.

Keywords: *believer women victims, sexual violence, chastity, Creator, Quran, prophet, spiritual resilience*

Zaštita od nasilja u porodici zloupotrebom vatrenog oružja i prevencija femicida: izazovi i perspektive

Prof. dr Slađana Jovanović

Pravni fakultet Univerziteta Union u Beograd

Prof. dr Sanja Čopić

Univerzitet u Beogradu-Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju i

Viktimološko društvo Srbije

Srbija

Imajući u vidu da je prepoznat niz nedostataka u aktuelnim pravnim rešenjima i postupanjima u praksi, te odstupanje od međunarodnopravnih zahteva i preporuka, u fokusu rada je femcid koji se vrši u kontekstu porodičnog/partnerskog nasilja zloupotrebom vaterenog oružja i aktuelni odogovori na ovaj problem u Republici Srbiji. O pomenutim nedostacima i mogućim načinima njihovog prevazilaženja radi unapređenja zaštite žrtava nasilja u porodici i sprečavanja femicida, svedočili su i predstavnici pravosudnih organa, policije i centara za socijalni rad iz Beograda, Kragujevca, Novog Sada i Niša, koji su bili učesnici fokus grupnih intervju, koji su organizovani tokom januara i februara 2025. godine u sklopu istraživanja koje je bilo deo UNDP projekta *Smanji rizik – povećaj bezbednost III*. Cilj istraživanja je bio da se na osnovu podataka do kojih se dođe kroz fokus grupne intervju e i primere dobre prakse iz sveta razviju preporuka za efikasnije sprečavanje i smanjenje rizika od nasilja u porodično-partnerskom kontekstu zloupotrebom oružja. Kvalitativnom analizom sadržaja dobijenog na fokus grupama identifikovan je niz izazova vezanih za postupanje u slučajevima nasilja u porodici i sprečavanja femicida, koji se mogu grupisati u pet osnovnih kategorija: procena rizika i bezbednost žrtve, dokazivanje i sankcionisanje učinilaca; posedovanje oružja; pomoć i podrška žrtvama, i rad nadležnih organa i međusektorska saradnja. Pored analize ovih izazova, ukazuje se i na

primere dobre prakse, čija bi primena mogla osigurati adekvatniju i efikasniju zaštitu žrtava. Cilj ovog rada je da predstavi nalaze istraživanja i ukaže na moguće pravce daljeg razvoja zakonodavnog i institucionalnog okvira kako bi se slučajevi nasilja u porodično-partnerskom kontekstu smanjili, te smanjila i stopa femicida.

Ključne reči: *nasilje u porodici, femicid, zloupotreba vatrenog oružja, zaštita žrtava, Srbija*

Protection from Domestic Violence through the misuse of Firearms and Prevention of Femicide: Challenges and Perspectives

Prof. dr Slađana Jovanović

Union University Law School, Belgrade

Prof. dr Sanja Ćopić

*University of Belgrade-Faculty for Special Education and Rehabilitation
Serbia*

Considering that a number of shortcomings have been identified in the current legal solutions and practices, along with deviations from international legal standards and recommendations, the focus of this paper is femicide committed in the context of domestic/intimate partner violence through the misuse of firearms and the current responses to this issue in the Republic of Serbia. These shortcomings and possible ways to overcome them and, consequently, improve the protection of victims of domestic violence and prevent femicide, were also highlighted by representatives of the judiciary, police, and social work centers from Belgrade, Kragujevac, Novi Sad, and Niš, who participated in focus group interviews organized during January and February 2025 as part of the research conducted within the UNDP project *Reduce Risk – Increase Safety III*. The aim of the research was to use data gathered through focus group interviews, along with examples of good international practices, to develop recommendations for more effective prevention and risk reduction of violence in domestic and intimate partner contexts involving firearm misuse. A qualitative content analysis of the data collected from the focus groups identified a number of challenges in addressing domestic violence and preventing femicide. These challenges can be grouped into five key categories:

risk assessment and victim safety; proving and sanctioning the perpetrators; firearm possession; victim support and assistance; and the work of competent authorities and intersectoral cooperation. In addition to analyzing these challenges, the paper also highlights examples of good practices that could ensure more adequate and effective protection of victims. The aim of this paper is to present the findings of the research and point to potential directions for further development of the legislative and institutional framework, with the goal of reducing the incidence of domestic and intimate partner violence, and consequently, the rate of femicide.

Keywords: *domestic violence, femicide, misuse of firearms, protection of victims, Serbia*

**SESIJA 6: ROD, VIKTIMIZACIJA I LJUDSKA
PRAVA**

**SESSION 6: GENDER, VICTIMIZATION, AND
HUMAN RIGHTS**

Interseksionalne feminističke strategije za popravljivanje nejednake participacije, rodnih odnosa moći i mikroagresija u videokonferencijama na radnom mestu

Nikolina Janjic

Universitat de Rovira i Virgili

Prof. dr Barbara Biglia

Universitat de Rovira i Virgili

Španija

Kako video-konferencije postaju ustaljeni oblik organizacije rada, prethodno postojeći rodno zasnovani odnosi moći reprodukuju se u okruženjima sastanaka na digitalnim platformama, stvarajući tehnološki posredovane rizike od mikroagresija i rodno zasnovanog nasilja u svakodnevnim interakcijama. U ovom izlaganju želimo kritički da razmotrimo kako se korporativna odgovornost u sprečavanju viktimizacije u virtuelnim radnim okruženjima može unaprediti kroz obuke zaposlenih. Oslanjajući se na uvide iz evropskog istraživačkog projekta „Rodno ravnopravne interakcije na internetu“ (GEiO) (Španija, Island, Nemačka, Ujedinjeno Kraljevstvo), razvili smo besplatan onlajn kurs koji se sastoji od šest jedinica, kao pedagoški prikaz naših empirijskih nalaza. Kurs nudi alate za identifikovanje načina na koje rod i odnosi moći oblikuju učešće u onlajn sastancima i predlaže praktične strategije za unapređenje društvenih odgovora. Posebno ćemo predstaviti sadržaj i pedagoški pristup jedinice 2, koja ispituje mehanizme interakcije koji proizvode nejednako učešće i rodno usmerene mikroagresije. U okviru ove jedinice, polaznici se najpre pozivaju da razmisle o tome kako komunikacioni stilovi (konfrontirajući, asertivni, kooperativni, pokorni) nastaju kao situirane pozicije koje utiču na pristup reči, slušanje i prepoznavanje unutar dinamike moći i društvenog identiteta. Zatim se polaznici vode ka razumevanju kako interakcione rutine, poput smenjivanja govornika, upadica i vidljivosti i prepoznavanja doprinosa, otkrivaju suptilne oblike štete koji su često normalizovani u kontekstima video-konferencija. Jedinica se završava aktivnostima osmišljenim da podrže samoprocenu sopstvenog učešća u ovim procesima i da olakšaju kreiranje situiranog seta alata za reagovanje na potencijalne mikroagresije. Na kraju izlaganja osvrnućemo se na potencijal i

ograničenja kursa poput ovog opisanog u doprinosu prevenciji rodne viktimizacije i reviktimizacije u onlajn radnim okruženjima.

Ključne reči: rodne mikroagresije, video-konferencije na radnom mestu, prevencija, obuka

Intersectional Feminist Strategies for Repairing Unequal Participation, Gendered Power Relations and Microaggressions in Workplace Videoconferencing

Nikolina Janjic

Universitat de Rovira i Virgili

Prof. dr Barbara Biglia

Universitat de Rovira i Virgili

Spain

As videoconferencing becomes a consolidated form of workplace organisation, pre-existing gendered power relations are reproduced within platformed meeting environments, generating technology-mediated risks of microaggressions and gender-related violences in routine interactions. In this communication, we aim to critically reflect on how corporate responsibility in preventing victimisation in virtual working environments can be enhanced through employee training. Drawing on insights from the Gender Equitable Interactions Online (GEiO) European research project (Spain, Iceland, Germany, UK), we developed a free six-unit online course as a pedagogical translation of our empirical findings. The course offers tools to identify how gender and power relations shape participation in online meetings and proposes practical strategies to improve social responses. We will specifically share the content and pedagogical approach of Unit 2, which examines the interactional mechanisms that produce unequal participation and gendered microaggressions. In them, trainees are invited to reflect first on how communication styles (confrontational, assertive, cooperative, submissive) emerge as situated positions that influence access to the floor, listening, and recognition within power and social identity dynamics. Therefore, learners will be guided to understand how interactional routines, such as turn-taking, interruptions, and the visibility and recognition of contributions, reveal subtle harms that are often normalised in videoconferencing contexts. The journey in this unit concludes with activities designed to support self-analysis of one's

own involvement in these processes and to facilitate the creation of a situated toolkit for responding to potential microaggressions. To close our presentation, we will reflect on the potential and limitations of a course like the one described in contributing to the prevention of gender victimisation and revictimization in online working environments.

Keywords: *gender microaggressions. workplace videoconferencing, prevention, training*

Uloga nasilne viktimizacije u objašnjenju stresa djelatnika zatvorskog sustava

Martina Pleško

Prof. dr Irma Kovčo Vukadin

*Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Hrvatska*

Nasilje u zatvorskom sustavu izuzetno je važna tema koja se uglavnom analizira iz perspektive zatvorenika, a manje iz perspektive djelatnika tog sustava. Iz perspektive djelatnika, zatvorski sustav predstavlja izrazito stresno radno okruženje koje, između ostalog, uključuje i neposrednu i posrednu izloženost različitim oblicima nasilnih ponašanja, kako među zatvorenicima, tako i od zatvorenika prema osoblju. Nasilna viktimizacija često doprinosi razvoju stresa kod djelatnika koji može utjecati na donošenje odluka u kriznim situacijama, komunikaciju s kolegama i zatvorenicima, profesionalnu distancu i objektivnost te na povećan broj bolovanja i fluktuaciju kadra zatvorskog sustava. Demerouti i sur. (2001) su, u okviru objašnjenja sagorijevanja, razvili model zahtjevi–resursi posla (eng. *Job Demands–Resources Model*) koji u zatvorskom okruženju pomaže u razumijevanju kako balans između zahtjeva i resursa utječe na mentalno zdravlje, motivaciju i učinkovitost djelatnika zatvorskog sustava, a što posljedično utječe i na mogućnost ostvarenja rehabilitacijske svrhe izvršavanja kazne zatvora. Primjena ovog modela u zatvorskom okruženju polazi od toga da rad u zatvorskom sustavu uključuje specifične zahtjeve i resurse. U kontekstu zahtjeva se često analiziraju nasilna viktimizacija, prekovremeni rad i kategorija zatvorenika s kojom djelatnici rade, dok se u kontekstu resursa nerijetko analiziraju podrška kolega i nadređenih te kvaliteta supervizije. Ako zahtjevi posla nadmašuju dostupne

resurse, po ovom modelu, kod djelatnika dolazi do razvoja stresa, narušenog mentalnog zdravlja te, u konačnici, do njihove smanjene učinkovitosti. U radu će se, osim pregleda aktualnih spoznaja o testiranju ovog modela u zatvorskom kontekstu, prikazati rezultati analize ovog modela u hrvatskom kontekstu. Analizirat će se uloga indikatora zahtjeva posla (nasilna viktimizacija djelatnika, stupanj sigurnosti odjela i broj prekovremenih sati) i resursa (kvaliteta supervizije i podrška kolega) u objašnjenju stresa djelatnika zatvorskog sustava temeljem podataka prikupljenih na uzorku 316 djelatnika hrvatskog zatvorskog sustava. Posebna pažnja posvećuje se značaju nasilne viktimizacije (fizičke i verbalne) u objašnjenju stresa kod djelatnika.

Ključne riječi: nasilna viktimizacija, djelatnici zatvorskog sustava, model zahtjevi–resursi posla

The Role of Violent Victimization in Explaining Stress Among Prison System Employees

Martina Pleško

Prof. dr. sc. Irma Kovčo Vukadin

*University of Zagreb Faculty of Education and Rehabilitation Science
Croatia*

Violence within the prison system is a critically important topic, typically analyzed from the perspective of inmates, while the experiences of correctional staff receive considerably less attention. From the staff's perspective, the prison environment represents a highly stressful workplace, characterized by both direct and indirect exposure to various forms of violent behavior – among inmates and from inmates toward staff. Violent victimization often contributes to the development of stress, which can affect decision-making in crisis situations, communication with colleagues and inmates, professional detachment and objectivity, and lead to increased sick leave and staff turnover. Demerouti et al. (2001) developed the Job Demands–Resources (JD-R) model to explain burnout, which in the correctional context helps to understand how the balance between job demands and resources influences mental health, motivation, and effectiveness of correctional staff. This, in turn, affects the potential to achieve the rehabilitative purpose of imprisonment. Applying the

JD-R model to correctional settings assumes that prison work involves specific demands and resources. Job demands often include violent victimization, overtime work, and the type of inmate population, while resources typically involve peer and supervisory support and the quality of supervision. According to the JD-R model, when job demands exceed available resources, employees are more likely to experience stress, impaired mental health, and reduced effectiveness. In addition to reviewing current findings on the application of the JD-R model in correctional contexts, this paper presents results from an analysis conducted in Croatia. It examines the role of job demand indicators (violent victimization, perceived safety of prison units, and overtime hours) and job resources (quality of supervision and peer support) in explaining stress among prison staff, based on data collected from a sample of 316 Croatian correctional employees. Special attention is given to the role of violent victimization (both physical and verbal) in explaining staff stress.

Keywords: *violent victimization, correctional staff, Job Demands–Resources model*

Značaj digitalne tehnologije u procesu resocijalizacije zatvorenika: stanje, mogućnosti i izazovi

Dr Nataša Tanjević

Srbija

Upotreba digitalne tehnologije u zatvorima posmatra se uglavnom sa bezbednosnog aspekta, kao sredstvo koje služi efikasnijem nadzoru i kontroli lica lišenih slobode. Međutim, iz razloga što se ne sme zanemariti rehabilitativna i reintegrativna funkcija kažnjavanja, kao i imajući u vidu da danas živimo u informacijskom dobu, a da su zatvorenici, pogotovo oni koji više godina i decenija borave u restriktivnom zatvorskom režimu daleko od tog doba, u radu je pažnja posvećena načinu na koji se korišćenje digitalne tehnologije može inkorporirati u život zatvorenika u Republici Srbiji, a pre svega doprineti ostvarivanju procesa resocijalizacije i lakšem prilagođavanju životu na slobodi, koji je u velikoj meri digitalizovan. U tom cilju posebno je ukazano na prednosti korišćenja nekih aspekata digitalne tehnologije u svrhu olakšavanja porodičnih kontakata koji su nezaobilazni deo tretmana i važan činilac resocijalizacije. Takođe, ukazano je na potrebu da se intenzivira osposobljavanje i obuka zatvorenika za upotrebu digitalnih tehnologija, kako

bi se povećao nivo informacijske pismenosti, unapredilo obrazovanje i veštine od značaja za zapošljavanje i sl. S tim u vezi, prikazano je aktuelno stanje u zatvorima u Republici Srbiji, a u tu svrhu korišćeni su nalazi Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, kao i neposredna saznanja autorke stečena tokom petogodišnjeg ostvarivanja mandata zamenice zaštitnika građana u oblasti zaštite prava lica lišenih slobode. Izazovi sa kojima se naša zemlja suočava u ovom delu proizlaze iz problema prenaseljenosti kapaciteta, nedovoljnog broja zaposlenih, nedostatka sredstava i opreme, brige oko mogućih zloupotreba, odnosno narušavanja sigurnosti, ali i stalnog nastojanja retributivno orijentisane javnosti da se pojačaju izolacija, kontrola i deprivacije zatvorenika kao odgovor na neprihvatljiva ponašanja. Iako se poslednjih godina prepoznaje posvećenost pitanju važnosti digitalizacije u životima zatvorenika, potrebno je nastaviti sa unapređenjem postupanja i prednosti digitalizacije iskoristiti u korist zatvorenika, a pre svega kao sredstvo koje je od značaja za ostvarivanje procesa resocijalizacije i što uspešnije socijalne reintegracije. Na ovaj način se aktivno može doprineti i smanjenju stope recidivizma, odnosno prevenciji kriminala.

Ključne reči: digitalne tehnologije, zatvorenici, obrazovanje, resocijalizacija, zatvor.

The Importance of Digital Technology in the Process of Prisoner Resocialization: Current Situation, Opportunities, and Challenges

Dr Nataša Tanjević
Serbia

The use of digital technology in prisons is largely viewed from a security perspective, as a tool that enables more efficient monitoring and control of persons deprived of liberty. However, since the rehabilitative and reintegrative functions of punishment must not be neglected, and given that we live in the information age—while prisoners, especially those who spend many years or decades in a restrictive prison environment, are far removed from it—this paper focuses on how digital technology can be incorporated into the lives of inmates in the Republic of Serbia, primarily to support the resocialization process and facilitate their adjustment to life in freedom, which is highly digitalized. To this end, special attention is given to the advantages of using

certain aspects of digital technology to facilitate family contact, which is an indispensable part of treatment and an important factor in resocialization. The paper also highlights the need to intensify the training and education of prisoners in the use of digital technologies, in order to increase their level of digital literacy, improve education, and develop skills relevant to employment, among other things. In this context, the current situation in Serbian prisons is presented, based on the findings of the National Preventive Mechanism for the Prevention of Torture, as well as the author's direct insights gained during her five-year mandate as Deputy Ombudsperson in the field of protecting the rights of persons deprived of liberty. The challenges that Serbia faces in this area stem from issues such as overcrowded facilities, an insufficient number of staff members, lack of resources and equipment, concerns about potential abuse or security breaches, as well as the persistent tendency of retributively oriented segments of the public to demand increased isolation, control, and deprivation of prisoners as a response to unacceptable behaviour. Although recent years have seen growing recognition of the importance of digitalization in the lives of inmates, it remains necessary to continue improving practices and to use the benefits of digitalization to support prisoners—primarily as a tool that contributes to the resocialization process and to their successful social reintegration. In this way, meaningful contributions can also be made to reducing recidivism rates and preventing crime.

Keywords: digital technologies, prisoners, education, resocialization, prison.

Pristup pravdi i pravo na besplatnu pravnu pomoć za žrtve rodno zasnovanog nasilja

Olivera Pejak Prokeš

*Apelacioni sud u Novom Sadu
Srbija*

Važeća pravna regulativa u Republici Srbiji u oblasti ostvarivanja prava žrtava rodno zasnovanog nasilja, a naročito prava na besplatnu pravnu pomoć, može se oceniti kao zadovoljavajuća, ali je realna mogućnost da žrtve ostvare ova prava u punom obimu opterećena brojnim preprekama. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, kao jednu od kategorija osoba koje imaju ovo pravo, prepoznaje samo žrtve porodičnog nasilja, koje je samo jedan od mnogih

oblika rodno zasnovanog nasilja, dok je žrtvama seksualnog nasilja ili uznemiravanja, proganjanja, prinudnih brakova, prema sadašnjoj zakonskoj regulativi, uskraćeno pravo na besplatnu pravnu pomoć. Polazeći od toga, rad ima za cilj da ukaže na moguća konkretna rešenja za prevazilaženje uočenih prepreka, tako da pravo žrtava na pristup pravdi i besplatnu pravnu pomoć ne bude samo „gola norma“. Neophodno je, pre svega, povećati informisanost o ostvarivanju prava na besplatnu pravnu pomoć, obezbediti obuke zaposlenih u službama besplatne pravne pomoći, naročito o temama vezanim za rodno zasnovano nasilje, i punu implementaciju normi Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (tzv. Istanbulska konvencija). Na početku rada će se ukazati na normativni okvir za ostvarivanje prava na pristup pravdi i besplatnu pravnu pomoć u Republici Srbiji. Potom će se ukazati na prepreke pristupu pravdi za žrtve rodno zasnovanog nasilja, koji će biti ilustrovani primerima iz prakse. U zaključnom delu će se izneti mogućnosti i načini za prevazilaženje uočenih problema kako bi se osigurao jednak pristup pravdi žrtvama rodno zasnovanog nasilja.

Ključne reči: pristup pravdi, pravna pomoć, žrtva, rodno zasnovano nasilje

Access to Justice and the Right to Free Legal Aid for Victims of Gender-Based Violence

Olivera Pejak Prokeš

*Appellate Court in Novi Sad
Serbia*

The current legal framework in the Republic of Serbia concerning the realization of the rights of victims of gender-based violence - particularly the right to free legal aid - can be assessed as formally satisfactory; however, the practical realization of these rights remains significantly hindered by numerous structural and procedural obstacles. The Law on Free Legal Aid recognizes only victims of domestic violence as one of the categories entitled to this right, even though domestic violence is just one of many forms of gender-based violence. As a result, victims of other forms of gender-based violence, such as sexual violence, sexual harassment, stalking, and forced marriage, are, under the current legislative framework, effectively excluded from access to free legal aid. Taking this as starting point, the aim of this paper is to identify

concrete and actionable legal and institutional measures to overcome the observed deficiencies, with the aim of ensuring that the right of victims to access justice and obtain free legal aid does not remain a merely declarative provision. Key priorities include enhancing public awareness regarding the availability and scope of free legal aid, providing specialized training for legal aid service providers, particularly in matters relating to gender-based violence, and ensuring the full and effective implementation of the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence (commonly referred to as the Istanbul Convention). The paper begins with an analysis of the normative framework governing the right to access justice and free legal aid in the Republic of Serbia. It then critically examines the practical barriers faced by victims of gender-based violence, supported by illustrative examples from legal practice. The concluding section offers proposals and mechanisms for addressing these challenges, with the overarching goal of securing equal and effective access to justice for all victims of gender-based violence.

Keywords: *access to justice, legal aid, victim, gender based violence*

Žrtve radne eksploatacije: izazovi i perspektive

Marija Anđelković

*Astra- Akcija protiv trgovine ljudima
Srbija*

Rad analizira položaj žrtava radne eksploatacije u Srbiji, sa fokusom na migrante i migrantkinje, oslanjajući se na nalaze ASTRE iz direktnog rada sa žrtvama, SOS linije i analize javnih politika. Žene migrantkinje su najizloženije eksploataciji u domaćinstvima, poljoprivredi, ugostiteljstvu i tekstilnoj industriji, uz rast mešovite eksploatacije (radne i seksualne), što potvrđuje da je trgovina ljudima oblik rodno zasnovanog nasilja i zahteva rodno osetljive migracione politike i jačanje rodne perspektive u sistemu podrške. Istovremeno, muškarci migranti su dominantno eksploatisani u građevinarstvu, poljoprivredi, logistici i uslugama. Najčešći *modus operandi* su vezane vize i dozvole (zavisnost od poslodavca), zadržavanje dokumenata, lažna dugovanja, dužničko ropstvo i protivzakoniti odbici od zarade, neplaćeni

prekovremeni rad, neuslovan smeštaj, povrede na radu bez pristupa zdravstvenoj zaštiti i pretnje deportacijom. Podaci Republičkog zavoda za statistiku i Inspektorata za rad za 2025. godinu potvrđuju dramatičan rast broja stranih radnika u Srbiji i istovremeno otkrivaju ozbiljne praznine u inspekcijskom nadzoru i regulaciji tržišta rada, što povećava rizik od eksploatacije. Tehnologija postaje ključni alat za regrutaciju i kontrolu (onlajn oglasi, posredničke grupe, platforme i aplikacije za komunikaciju), što nameće potrebu za integracijom digitalne bezbednosti i prevencije u digitalnom okruženju u servise podrške. Nedovoljna regulacija i nadzor regrutnih, agencijskih posrednika i slaba učestalost inspekcijskih kontrola u rizičnim sektorima, dodatno otežavaju identifikaciju žrtava i sankcionisanje počinitelja. Cilj rada je da prikaže aktuelne trendove i institucionalne izazove te ponudi pravce delovanja: reforme viznog i radno-pravnog okvira, odgovornost poslodavaca kroz obaveznu dužnu pažnju u lancima snabdevanja, obavezno licenciranje i proaktivan nadzor agencija, dostupni smeštaj i specijalizovane usluge za sve žrtve, pristup prevodiocima i pravnoj pomoći, uspostavljanje ključivanje digitalne bezbednosti, kao i strateško parničenje i međusektorsku saradnju. Rad ističe ulogu civilnog društva u popunjavanju institucionalnih praznina i predlaže indikatore za bržu identifikaciju žrtava.

Ključne reči: žrtve, radna eksploatacija, migranti i migrantkinje, rodna perspektiva, trgovina ljudima, digitalna bezbednost, podrška žrtvama, civilno društvo

Victims of Labour Exploitation: Challenges and Perspectives

Marija Anđelković,
ASTRA – Anti-Trafficking Action, Belgrade
Serbia

This paper analyses the position of victims of labour exploitation in Serbia, with a focus on migrant men and women, drawing on ASTRA's findings from direct assistance to victims, the SOS hotline, and policy analyses. Migrant women are most exposed to exploitation in domestic work, agriculture, hospitality, and the textile industry, alongside a growing trend of mixed exploitation (labour and sexual), confirming that trafficking in human beings is a form of gender-based violence and requires gender-sensitive migration policies and strengthening of the gender perspective within the support system.

At the same time, migrant men are predominantly exploited in construction, agriculture, logistics, and services. The most common *modus operandi* include tied visas and work permits (dependency on employers), document retention, false debts and debt bondage, unlawful wage deductions, unpaid overtime, poor living conditions, work-related injuries without access to healthcare, and threats of deportation. Data from the Statistical Office of the Republic of Serbia and the Labour Inspectorate for 2025 confirm a dramatic increase in the number of foreign workers in Serbia, while also revealing serious gaps in inspection oversight and labour market regulation, which heighten the risk of exploitation. Technology is becoming a key tool for recruitment and control (online ads, intermediary groups, platforms, and communication apps), creating a need to integrate digital safety and online prevention into victim support services. Insufficient regulation and monitoring of recruitment and employment agencies, as well as infrequent inspections in high-risk sectors, further hinder the identification of victims and the prosecution of perpetrators. The paper aims to present current trends and institutional challenges and to propose courses of action: reforms of visa and labour frameworks, employer responsibility through mandatory human rights due diligence in supply chains, mandatory licensing and proactive monitoring of agencies, provision of adequate accommodation and specialized services for all victims, access to interpreters and legal aid, integration of digital safety, as well as strategic litigation and cross-sectoral cooperation. The paper highlights the role of civil society in filling institutional gaps and proposes indicators for faster identification of victims.

Keywords: *victims, labour exploitation, migrants, gender perspective, trafficking in human beings, digital safety, victim support, civil society*

POSTER PREZENTACIJE

POSTER PRESENTATION

Nasilje u porodici i društvo-problem i odgovor: „Prijavi zaustavi“

Jasmina Krštenić

*Osnovno javno tužilaštvo u Lazarevcu
Srbija*

Edukativno-preventivni projekat „PRIJAVI ZAUSTAVI“ osmišljen je sa ciljem da obrazuje, uputi, poduči i zaštiti žrtve rodno zasnovanog nasilja kao i širu javnost o društvenoj epidemiji nasilja. Blagovremeno prepoznavanje rizičnih situacija, pravilna primena efikasnih propisa i adekvatna zaštita žrtve doprinos su efikasnog i požrtvovanog rada profesionalaca iz komplementarnih oblasti društvenog angažovanja. Ovogodišnji fokus je na osnaživanju oštećenih, žrtava kao svojevrstan društveni odgovor institucija koje učestvuju u ovom složenom i veoma korisnom poduhvatu. Predstavićemo mogućnosti Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, Krivičnog zakonika i Porodičnog zakona za žrtvu, kako da bude psihološki i ekonomski osnažena. Zakon o sprečavanju nasilja u porodici, već više od osam godina je deo zakonodavnog sistema Republike Srbije, i u budućnosti će primenom njegovih odredbi biti zaštićeno i spaseno mnogo života, osnaženo mnogo ljudi. Oštećenima je važno da nastave život na način kao pre pretrpljenog nasilja, da budu ekonomski nezavisni od nasilnika, fizički razdvojeni. Kazna koja će biti izrečena nasilniku manjeg je značaja od odgovora institucija u radu sa žrtvama. Društvo mora da razume i pomogne, zaštititi i osnaži. Cilj prezentacije jeste upoznavanje sa značajem prijavljivanja svih slučajeva nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja, vidljiviji postaju učinioci, vidljiva je njihova kazna i vidljivije postaju žrtve koje su potpomognute uslugama sistema, osnažene i zaštićene. Društveni odgovor biće vidljiviji i svaki deo naše društvene zajednice.

KLjučne reči: *nasilje u porodici, prijavljivanje, zaštita, rodno zasnovano nasilje*

Domestic Violence and Society – Problem and Response: “Report Stop”

Jasmina Krštenić

*Basic Public Prosecutor's Office in Lazarevac
Serbia*

Educational preventive project „REPORT STOP“ is designed with the aim to educate, instruct, teach and protect victims of gender based violence and the general public about social epidemic of violence. Timely recognition risky situations, proper application of effective regulations and adequate protection of victim are contribution of effective and sacrificed work of professionals

from complementary spheres of social engagement. This year our focus is on empowerment of damaged persons, victims, as a unique social answer of institutions which are engaged in this complex and very useful venture. We will present the possibilities of the Law on prevention of domestic violence, Criminal Code and the Family Law Act for victim, how to be psychological and economic empowered. The Law on prevention of domestic violence, for more than eight years already, is part of legal Serbian framework, and in the future with the application of this Law many lives will be protected and saved, many people will be empowered. It is important for persons damaged by criminal act to continue their lives like before violence has happened, to be economic independent from violator, physically separated. The punishment which will be imposed to violator is less important than the answer of the institutions in their work with victims. The society has to understand and help, to protect and empower. The aim of the presentation is acknowledgement with the importance of denunciation of each case of domestic violence and gender based violence, making more visible the offenders, their punishment and victims who are helped with system services, empowered and protected. The social answer will be more visible and the importance of each part of our social community.

Keywords: *domestic violence, reporting, protection gender-based violence*

Lista izlagača-izlagačica

List of presenters

A. Afifa

afifaayub1997@gmail.com

Barbara Biglia

barbara.biglia@urv.cat

Dr Aleksandra Bulatović

aleksandra.bulatovic@ifdt.bg.ac.rs

Dr Filip Novaković

filipnovakovic.iur@gmail.com

Dr Karen Latricia Hough

khough@fundera.org

khough@fundera.org

Dr Lea Jaeger

leajaeg@gmail.com

Dr Mirjana Dokmanović

mirjana.dok@gmail.com

Dr Mujahid ul Islam

drmujaahidulislam1977@gmail.com

Dr Nataša Tanjević

tanjevicn@gmail.com

Dr Ružica Ljubičić

ruza.ljub@gmail.com

Dr Zorica Mršević

zorica.mrsevic@gmail.com

Jasmina Krštenić

jasmina.krstenic@aepa.org.rs

Jasmina Nikolić

vdsrbija@gmail.com

jordanovapesevskad@gmail.com

MA Vesna Iliktarević

vesna.iliktarevic@gmail.com

Marija Anđelković

am@astra.rs

Martina Pleško

martina.plesko@erf.unizg.hr
mashineinc@gmail.com

Maša Dakić

Milica Luković Radaković

lukovic.milica.vds@gmail.com

Mirela Osmanović

viktimolosko.drustvo.srbije@gmail.com

Natti Ronel

roneln@biu.ac.il

Nikolina Janjić

nikolina.janjic@urv.cat

Olivera Pejak Prokeš

o.pejakprokes@gmail.com

Pro.dr K. Jaishankar

drjaishankar@gmail.com

profjai16@gmail.com

Prof. dr Aleksandar Jugović

ajugovic1971@gmail.com

Prof. dr Dimitrinka Jordanova

Peshevska

Prof. dr Dragana Batić

dbatic@yahoo.com

Prof. dr Irma Kovčo Vukadin

irma.kovco.vukadin@erf.unizg.hr

Prof. dr Janice Joseph
Janice.Joseph@stockton.edu
Prof. dr Mally Shechory Bitton
mally@bezeqint.net
Prof. dr Milica Kovačević
bucak80@gmail.com
Prof. dr Nataša Peovska
natasa.akademija@yahoo.com
Prof. dr Oliver Bačanović
bacanovicoliver@gmail.com
Prof. dr Sanja Čopić
sanja.copic011@gmail.com
Prof. dr Sanja Milivojević
smilivojevic@gmail.com

Prof. dr Slađana Jovanović
sladjana.jovanovic@pravnofakultet.rs
Prof. dr Vesna Nikolić
Ristanović
vnikolicristanovic@gmail.com
Prof. dr Vesna Stefanovska
vstefanovska77@gmail.com
Tatjana Jevđović
tatjana.jevdjovic.bg@gmail.com
Yitzhak Ben Yair
izikcc@gmail.com

VIKTIMOLOŠKO DRUŠTVO SRBIJE-VDS

Tel. +381 11 22 88 040

Email: ydsrbija@gmail.com

www.yds.rs

978-86-82414-04-9